

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

ŽIVOT

DECEMBER
GRUDZIĘŃ
2000

Č. 12 (511)
CENA 2,00 ZŁ

PRÍJEMNÉ A POKOJNÉ
VIANOČNÉ SVIATKY
ŽELÁ
REDAKCIA
A SPOLOK

PAMIATKE KŇAZA
DANIELA UDRÁNSKEHO

VZÁCNA NÁVŠTEVA

150-ROČNÁ ŠKOLA

22. októbra t.r. sa v klubovni Miestnej skupiny Spolku Slovákov vo Výšnych Lapšoch uskutočnila výročná porada dopisovateľov i spolupracovníkov Života a krajanského aktív SSP (odkiaľ je nás záber), ktorej sa zúčastnilo takmer sedemdesiat krajanov zo Spiša a Oravy a iných oblastí. Podrobnejšie o týchto krajanských rokovaniach pišeme na str. 18-19. Foto: J. Bryja

V ČÍSLE:

Delegácia Ministerstva školstva SR v sídle Spolku	5
V úcte pamiatke duchovného otca	6
Kňaz Daniel Udránsky	7
Posviacka požiarneckého automobilu	9
Zložité koľaje osudu	10
Nestorka z Lipnice	11
Podsrnie včera a dnes	12-13
150 rokov čiernohorskej školy	14-15
Husliar z Podvlnka	16-17
Porada Života '2000	18-19
Poviedky na voľnú chvíľu	20-21
Citatelia - redakcia	22-24
Poľnohospodárstvo	25
Mladým - mladším - najmladším	26-27
Šport a hudba	28
Pletieme	29
Naša poradňa	20-31
Psychozábava - humor	32-33
Zaujímavosti	34

NA OBÁLKE: Zimné zátišie s betlehemom. Foto: J. Bryja. Návrh obálky: A. Kozioł

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 633-36-88

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE
ZARZĄD GŁÓWNY

SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU
ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04
tel./fax: 634-11-27

Czasopismo zostało wydane
przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Redaktor naczelny:

JÁN ŠPERNOGA

Zespół:

Peter Kollárik, Ján Bryja

Spółeczne kolegium doradcze:

Žofia Bogačková, Jerzy M. Bożyk
František Harkabuz, Žofia Chalupková,
Bronislav Knapčík, Lýdia Mšalová,
Anton Pivovarčík

Skład:

Redakcja Život

Łamanie i druk:

Drukarnia TSP

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje
Zarząd Główny w Krakowie w terminach:
do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze roku
bieżącego lub bezpośrednio
wpłatą na konto:

Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.
III/O Kraków 10701193-2017-2221-0100
Prenumeratę czasopisma
można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kó i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 2 zł
półrocze - 12 zł
rocznie - 24 zł

Cena prenumeraty zagranicznej
jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej
dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków
i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótów oraz zmian
tytułów nadesłanych tekstów.

Redakcja nie odpowiada za treść
materiałów pozaredakcyjnych, nie
zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

PL ISSN 0514-0188, INDEX 38501

PRED XI. ZJAZDOM SSP

**DOMINIK
BEDNARČÍK**
z Novej Belej

- Myslím si, že na činnosť našej miestnej skupiny nemôžeme nariekať. MS pôsobí podľa svojich možností. Zišlo by sa však zapojiť do činnosti viacero mladých členov, lebo aj u nás zakladňu MS tvoria hlavne starší krajania. Máme v obci klubovňu, ktorá si však vyžaduje generálnu opravu. Využíva ju hlavne súbor Spiš na nácvik. Vsetci vieme, ako ľahko je oživiť krajané klubovne a pritiahnúť do nich mládež. Dnes má každý doma televízor, mnohí aj video a niektorí dokonca počítače, kym vybavenie klubovní je príliš chudobné a málo atraktívne.

Som rád, že v obci je naďalej veľký záujem o slovenčinu. Máme slovenskú školu a slovenské bohoslužby v kostole, s ktorými sú krajania spokojní. Prednedávnom sme ukončili maľovanie interiéru kostola. Som rád, že sa nám podarilo vybojovať, aby v kostole ostalo niekoľko malieb so slovenskými nápismi, aj keď nie všetky. Museli sme však ísť na kompromis, lebo ináč by sa maľovanie kostola naďalej odkladalo, nevedno ako dlho. Medzi našimi krajanmi je celý čas veľký záujem o Život, ktorý predpláca okolo 200 osôb. Dúfam, že takto bude naďalej. Som rád, že Život je na veľmi dobrej úrovni a prichádza k nám načas.

Pokiaľ by som sa mal vyjadriť k činnosti ÚV, myslím si, že sa nám snaží pomáhať, aj keď jeho možnosti sú tiež obmedzené. Dnes na činnosť každej inštitúcie, ako aj na rozvoj kultúrnej činnosti sú potrebné peniaze. Ked' nie sú dotácie, práca je ľahšia. Musíme pochváliť rozsiahlejšie investície nášho Spolku, ako výstavba Domu slovenskej kultúry v Kacvíne. Podobné objekty sú potrebné v každej našej obci. Aj v Novej Belej by sme privítali výstavbu takého domu. Je to objekt, ktorý bude slúžiť nie len krajanom, Spolku, ale celej obci. Verím však, že aj keď je to nákladná investícia, bude čoskoro ukončená. V najblížej budúcnosti by sme chceli v našej obci postaviť nevelký amfiteáter, a dúfame, že nám s pomocou, podobne ako krempašským krajanom, príde aj ÚV Spolku.

Aj keď Slovensko už dávnejšie zaviedlo preukaz zahraničného Slováka, ja ho ešte vždy nemám. Myslím si, že hoci je to potrebná vec, jeho vybavovanie je príliš zdĺhavé a preformalizované. Treba to rozhodne zjednodušiť. Podľa mňa by sa mala Slovenská republika o nás viacej zaujímať. Rád spomínam na bývalého veľvyslance SR v Poľsku M. Servatku, ktorý mal naozaj záujem o krajanov a snažil sa nám všemožne pomáhať. Dúfam, že podobne ústretová bude aj terajšia veľvyslankyňa pani Magda Vásáryová.

**JOZEF
SMIECH**
z Pekelníka

- Blížiaci sa XI. zjazd je vhodnou príležitosťou na prehodnotenie činnosti ÚV nášho Spolku a jeho miestnych skupín za posledné roky, ako aj na zamyslenie sa nad jeho budúcou činnosťou. Žiaľ, musím povedať, že v súčasnosti činnosť mnohých miestnych skupín, v tom aj našej, dosť stagnuje. Kedysi bolo samozrejme lepšie. V obci sa vyučoval slovenský jazyk, Život mal oveľa viac predplatiteľov ako dnes a fungoval aj divadelný krúžok, ktorý viedla krajanka Lýdia Mšalová. Vtedy však bolo viac aktívnych ľudí ochotných angažovať sa v práci s budúcim pokolením. Situácia sa však zmenila. Slovenský jazyk sa už oddávna nevyučuje, na čo malo vplyv zanedbanie národnej výchovy detí, ako aj národnostné premiešanie obyvateľstva, takže teraz je už oveľa ľahšie rozšíriť členskú základňu a zapojiť mládež do činnosti miestnej skupiny. Dnešnú nelahlúku situáciu by mohli zmeniť najmä noví členovia výboru MS SSP, ktorí plánujú pripraviť niekoľko podujatí pre starších i mladých krajanov. Dúfajme, že sa im to podarí, ale budú potrebovať väčšiu pomoc a podporu najmä zo strany OV a ÚV SSP. Veľa závisí aj od finančných prostriedkov. Chápem, že od ÚV v tomto smere nemôžeme veľa očakávať, lebo je veľa miestnych skupín a veľa potrieb. Na oživenie krajanécej činnosti sa však prostriedky musia nájsť, inak aktivita mnohých znova upadne.

POKRAČOVANIE NA STR. 4

ČAS VIANOČNÝ, ČAS RADOSTNÝ

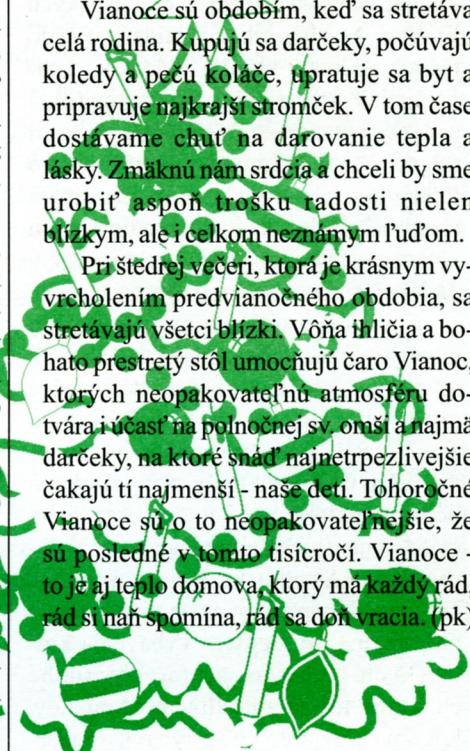
Na dvere nám už znova klopú najkrajšie sviatky roka - Vianoce, sviatky pokoja, lásky a radosti. Vianoce boli pôvodne sviatkami zimného slnovratu a 25. decembra bol oslavovaný ako deň zrodenia Slnka. Až v 4. storočí ho cirkev ustanovila za výročný deň narodenia Ježiša Krista. Spočiatku podľa starorímskeho vzoru, kedy oslavovanie významných udalostí trvali niekoľko dní, sa Vianoce začínali v predvečer prvého sviatku vianočného (vigilia) a trvali vlastne od 24. do 27. decembra.

Pripomeňme ešte, že v stredoveku bol 25. december súčasne dňom Nového roku, čo rozšírilo spojené s ním rôzne obrady a zvyky. Áno, toto obdobie sa nám spája s množstvom rôznych zvykov, medzi ďalším s koledovaním, chodením v maskách, s betlehemom, s hviezdou (Traja králi) a pod. Viaceré z nich sa zachovali podnes, najmä na dedinách, a dotvárajú to neobvyklé vianočné čaro.

Ked' zaduje mrazivý vietor a celú krajinu zakryje bielučká snehová perina, to je čas, keď sa nám doma, v útulnom teplúčku krásne sníva. A bodaj by aj nie - vedľa predvianočné obdobie, vždy zahalené akýmsi jemným rúškom tajomstva a rozvoňajúcimi storakými lahodnými vôňami, je na také romantické snívanie ako stvorené.

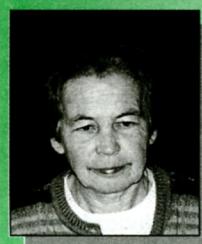
Vianoce sú obdobím, keď sa stretáva celá rodina. Kupujú sa darčeky, počúvajú koledy a pečú koláče, upratuje sa byt a pripravuje najkrajší stromček. V tom čase dostávame chuť na darovanie tepla a lásky. Zmäknú nám srdcia a chceli by sme urobiť aspoň trošku radosti nielen blízkym, ale i celkom neznámym ľuďom.

Pri štrednej večeri, ktorá je krásnym vyráholením predvianočného obdobia, sa stretávajú vsetci blízki. Vôňa ihličia a bohaté prestretý stôl umocňujú čaro Vianoc, ktorých neopakovateľnú atmosféru dotvára i účasť na polnočnej sv. omši a najmä darčeky, na ktoré snáď najnetprezlivejšie cakajú tí najmenší - naše deti. Tôhorečné Vianoce sú o to neopakovateľnejšie, že sú posledné v tomto tisícročí. Vianoce - to je aj teplo domova, ktoré má každý rád, rád si naň spomína, rád sa doň vracia. (pk)

Naša miestna skupina sice má klubovnu, ale je veľmi malá a slabo vybavená, takže nevyhovuje súčasným požiadavkám. Treba to rozhodne zlepšiť. Musel by sa tiež nájsť niekto, kto by bol ochotný mládež nezištnie viesť a pripravil pre ňu atraktívny program. Musí sa to podaríť, keď chceme, aby sme mali nástupcov za starších krajanov, ktorí postupne z našich radov odchádzajú.

Pokiaľ ide o budúcnosť nášho Spolku, bolo by potrebné usporadúvať na dedinách viac kultúrnych podujatí. Veľmi by tomu prospelo aj plánované vybudovanie Domu slovenskej kultúry v Jablonke.

VLADISLAVA BOGACZOVÁ
z Hornej Zubrice

- Na zjazde by sa malo hovoriť o.i. o tom, ako rozširovať členskú základňu našich miestnych skupín SSP a pritáhovať do nej najmä mladých ľudí. Už teraz musíme prebúdzať národné povedomie mladých krajanov. Treba na to využívať všetky vhodné a pútavé formy práce s deťmi, napr. organizovať stretnutia s Mikulášom, vianočné zábavy pri stromčeku, rôzne súťaže a pokúsiť sa zapájať ich aj do tanečných či speváckych krúžkov. Musíme ich povzbudzovať aj do takých podujatí, ktoré už oddávna organizuje ÚV SSP a Život, ako sú recitačná súťaž či výtvarná súťaž Života. Niektorí mladí, v tom aj krajania, už pôsobia vo folklórnom súbore Skalniok a tí mladší zasa v súbore Halniok, ktorý vede krajan Adam Soľava. Je však potrebné, aby v nich boli slovenské programy.

Ked' ide o ďalší rozvoj kultúrnej činnosti v našej obci, predsedu MS SSP by mal rozhodne mať na ňu aj isté finančné prostriedky. Nemusia však pochádzať len zo zdrojov ÚV. Možno predsa zorganizovať zábavu a príjem z nej určiť, tak ako to bolo v minulosti, na vianočné, oblátkové, či iné krajanské kultúrne podujatia. Vedenie nášho Spolku však musí pomôcť takým malým miestnym skupinám ako je naša najmä pri zlepšení vybavenia krajanských klubovní, z ktorých mnohé chátrajú a nie sú príťažlivé pre krajanov. Klubovne by bolo treba vybaviť moder-

nejším zariadením, dokúpiť televízor a video a najmä príťažlivé hry pre deti a mládež. Slovensko by nám zasa mohlo poslať nové knihy či detské časopisy.

Hoci v našej obci sa slovenčina už nevyučuje, v práci s deťmi by sa mohli využiť aj skúsenosti nás, bývalých učiteľov slovenského jazyka, ako aj ďalších aktívnych krajanov, ktorým nesmierné záleží na ďalšom rozvoji našej činnosti. Myslím si, že Spolok by na to nemal zabúdať. Zaktivizovať však treba nielen činnosť malých miestnych skupín, ale aj obvodných výborov a ústredného výboru. Ich členovia by mali, tak ako voľkedy, častejšie chodiť medzi ľudí a povzbudzovať ich.

DOMINIK SURMA
z Krempách

- MS SSP v Krempachoch patrí medzi najaktívnejšie a jej činnosť je v porovnaní s inými MS uspokojivá. Každý rok sa u nás koná niekoľko krajanských podujatí, ako napr. Fašiangy, oblátkový večierok a pod. Len škoda, že sa na práci MS podielajú stále tí istí ľudia, ktorí sú vo výbere. Treba povedať, že činnosť podporujú aj ostatní krajania, avšak hlavná zodpovednosť spočíva vždy na tých istých členoch MS. V obci je veľký záujem o krajanský časopis a o vyučovanie slovenčiny. Tu však musím so zneľúkom konštatovať, že na gymnáziu ubúda záujemcov o vyučovanie slovenčiny. Ked' hovoríme o mládeži, musíme sa pred zjazdom udrieť do prís a porozmýšľať, kde sme urobili chybu, prečo sa pozabudlo na národnú výchovu v rodinách. Krajania nevenujú tejto otázke dostatočnú pozornosť, a predsa národný život sa začína od výchovy v rodine.

Činnosť ÚV za posledné volebné obdobie by som hodnotil kladne. Vždy sa sice hovorilo, že ÚV sa musí viac venovať miestnym skupinám, čo je pravdou. Treba si však uvedomiť, že ÚV nemôže pracovať za MS. ÚV má vypracovať prostriedky pre činnosť miestnych skupín, čo aj robí, lenže je potrebná väčšia angažovanosť zo strany MS. Krajania mu-

sia sami chcieť niečo urobiť, ako to je trebá v našej krempášskej komuniti, kde máme vo výbere aktívnych členov, vďaka ktorým sa činnosť MS rozvíja. Aj v tomto roku sa nám v spolupráci s ÚV podarilo usporiadať oblátkové stretnutie, fašiangy, prehliadku dychoviek v novom amfiteátri, na výstavbu ktorého nám taktiež prispel ÚV SSP.

Krajania dnes necítia podporu a záujem o našu komunitu zo strany Slovenskej republiky. V minulosti sa podporou krajanov zaoberala Matica slovenská, a bolo to viditeľné v skolách, aj v miestnych skupinách. V dnešnej dobe je tá pomoc, podľa mňa, príliš sformalizovaná. Na všetko treba vypínať množstvo tlačív, dokladov, sú stanovené presné termíny, ktoré neraz je ľahko dodržať, preto je tá pomoc málo viditeľná. Taktiež si myslím, že Slovensko niekedy namiesto pomoci kladie krajanom neoprávnené požiadavky, ako napr. vyžadovanie víz od našich študentov, ktorí majú na Slovensku povolený dlhodobý pobyt a vlastnú krajanskú kartu. Ja tento doklad ešte nemám. Podľa mňa nespĺňa vôbec svoj účel. Totiž ku krajanom bez ohľadu na to, či ho vlastnia alebo nie, sa na Slovensku pristupuje ako ku všetkým iným cudzincom.

Zjazd je vždy fórom, na ktorom sú rozoberané otázky Spolku, jeho problémy a potreby. No jeho hlavnou časťou sú už predzjazdové schôdzky MS, kde by sa mali voliť do výborov angažovaní ľudia, ktorí chcú a vedia podporiť činnosť Spolku. Ked'že však na činnosti MS sa väčšinou po celý čas podielajú tí istí ľudia, aj zjazd je stretnutím tých istých ľudí, ktorým záleží na Spolku, ktorí hľadajú riešenie krajanských problémov do budúcnosti a veria tomu čo robia.

Zaznamenali: JÁN BRYJA
PETER KOLLÁRIK

DAR SRDCA

Naša akcia pod týmto heslom nadľaďuje pokračuje. Tentoraz sa do nej zapojil krajan Viktor PYTEL z Varšavy sumou 12 zł, ako aj krajania zo Sileska, ktorí na potreby svojej miestnej skupiny venovali: Bronislav KNAPČÍK z Mikołowa - 300 zł, Pavol LOHMAN z Katovic - 70 zł. a obchod „Alpinus“ z Katovic - 95 zł. Pekne ďakujeme.

Ktokoľvek by chcel podporiť náš Spolok, môže prispievať na adresu: Zarząd Główny TSP, ul. św. Filipa 7/4, 31-150 Kraków. Konto: Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A. III/O Kraków, 10701193-2017-2221-0100.

Naši hostia: (zľava) E. Gajdošová, D. Hupková a E. Varádiová

L. Molitoris víta hostí z MŠ SR

DELEGÁCIA MINISTERSTVA ŠKOLSTVA V SÍDLE SPOLKU

10. novembra 2000 sa v sídle SSP v Krakove konalo stretnutie zástupkýň Ministerstva školstva SR - Dagmary Hupkovej, riadičky Odboru dvojstrannej spolupráce a krajanov, Evy Gajdošovej a Edity Varádiové z Odboru zahraničných stykov s tajomníkom SSP Eudomírom Molitorisom, šéfredaktorom Života Jánom Šternogom, pracovníčkou SSP Vlastou Juchniewiczovou a redaktormi krajanského časopisu.

Slovenskí hostia rokovali na Ministerstve národného vzdelávania PR (MNV) vo Varšave o rezortnej dohode medzi oboma ministerstvami, ktorá tvorí súčasť medzištátnej zmluvy medzi Poľskom a Slovenskom. Okrem toho navštívili všetky lektoráty slovenského jazyka v Poľsku: na Varšavskej, Lodžskej, Sliezskej a Jagelonskej univerzite.

V sídle Spolku privítal hostí L. Molitoris a stručne ich oboznámil s činnosťou našej organizácie. Podotkol, že výsledky rokovania o rezortnej dohode medzi MŠ SR a MNV PR veľmi zaujímajú aj našich krajanov, keďže práve v tejto oblasti sme sa v poslednom čase stretávali s problémami, napr. pri udeľovaní štipendiálnej pomoci našim žiakom a študentom.

- Kedže kultúrna dohoda medzi Slovenskom a Poľskom už bola podpísaná, my sme teraz prišli konkretizovať dohodu v

Na návštive v redakcii Života

školskej oblasti formou programu spolupráce, do ktorého sme zahrnuli aj poskytovanie štipendií nielen vysokoškolákom, ale aj stredoškolákom - povedala o.i. D. Hupková. – Doterajšia koncepcia udeľovania štipendií vôbec nehovorila o stredoškolských študentoch. Pre vašu komunitu bude poskytnutých každý rok 10 štipendií - 5 stredoškolských a 5 vysokoškolských. Ich výška je rozdielna, zahrnuje výdavky na stravu, internát a vreckové. V tejto súvislosti sme oslovili stredné školy, ktoré nám presne uviedli kolko študent potrebuje na ubytovanie a na stravu, pričali sme vreckové na nevyhnutné výdavky a podľa toho sme stanovili výšku štipendia.

Aj keď počet 10 štipendií nás uspokojuje, bolo by lepšie, keby ich deľba na stredoškolské a vysokoškolské bola ľubovoľná a zodpovedala reálnym potrebám našej menšiny.

Hovorilo sa aj o kurzoch pre učiteľov, ktoré sa konajú počas školského roka, čo znemožňuje viacerým učiteľom zúčastňovať sa na nich. Preto by bolo účelnejšie preložiť ich termín na prázdniny alebo usporiadať alternatívny kurz cez leto, aby sa ho mohli zúčastniť všetci učitelia. K tejto problematike sa vyjadrila E. Varádiová: - Prvoraďom cieľom týchto kurzov je vzdelávanie učiteľov po jazykovej, odbornej a metodickej stránke. Tieto kurzy musia byť v prvom rade vzdelávacie, za čo sme zodpovední. Kedže jeden týždeň kurzu je venovaný praxi, musí sa uskutočňovať v priebehu školského roka. Nemožno ich teda preložiť na leto, lebo vtedy nepracuje ani Univerzita Mateja Bela, organizátorka kurzov. Sú to však mimoriadne kvalitné a dôležité kurzy, preto je potrebné, aby sa ich učitelia zúčastňovali.

Hovorilo sa aj o iných aspektoch pomoci krajanom. Počas návštavy na lektorátoch slovenského jazyka hostia z MŠ SR ich obdarovali audiovizuálnymi pomôckami. Ako nás uistila pani D. Hupková, na budúci rok majú naplánovanú cestu medzi našich krajanov a budú sa snažiť aj im prísť s pomocou.

Na záver návštavy si naši hostia prezreli galériu, priestory redakcie Života a tlačiarne.

Text a foto: JÁN BRYJA

V ÚCTE PAMIATKE DUCHOVNÉHO OTCA

Z hornospišských farností vyšlo mnoho veľkých osobností - kňazov, pedagógov a kultúrnych dejateľov, ktorí sa významne zaslúžili o povznesenie i rozvoj duchovného i kultúrneho života nielen na Spiši, ale i v širšom meradle na Slovensku. Patril k nim nepochybne aj zbožný a učený kňaz, Ľudomil, kacvínsky farár, kanonik Daniel UDRÁNSKY (1768-1846), prvý rektor Spišského kňazského seminára v Spišskej Kapitule.

Práve v tomto roku uplyva 185. výročie menovania kacvínskeho farára do tejto významnej funkcie. Pri tejto príležitosti sa 22. októbra t.r. konala v Kacvíne milá spomienková slávnosť za účasti miestnych krajanských farníkov a krajanov z okolitých obcí, o.i. z Nedece, Vyšných Lápš, Novej Belej, Krempách, Jurgova, Čiernej Hory, Veľkej Frankovej a ďalších. Svoju účasťou slávnosť poctili i viacerí vzácní hostia, v tom najmä jeho magnificencia rektor Kňazského seminára v Spišskej Kapitule, prof. ThDr. Jozef Jarab s diakonom Antonom Šuňavským a niekoľkými bohoslovčami, repišský rodák kňaz Jozef Malec, prof. Michal Griger s manželkou zo Spišskej Belej, predsedu i podpredsedu Spolku Slovákov v Poľsku prof. Jozef Čongva a Dominik Surma, čestný predseda SSP Ján Molitoris, šéfredaktor Života Ján Šternog, predseda OV SSP na Spiši František Mlynarčík a ďalší.

Začala sa slávnostná sv. omša, ktorú celebroval rektor, prof. ThDr. J. Jarab s kňazom J. Malcom a diakonom A. Šuňavským. Hned' na začiatku ich pri oltári srdečne privítal miestny farár Stefan Stypuľa a po ňom aj kacvínski krajania a školská mládež v spišských krojoch, ktorí vzácnym hostom odovzdali kyticu kvetov. Počas sv. omše predniesol J. Jarab homiliu, v ktorej hovoril o.i. o význame viery v našom živote, ktorá

riadi naše kroky k Bohu a pomáha nám prekonávať aj tie najväčšie ťažkosti. Pri pomeňu tiež činnosť D. Udránskeho v Spišskej Kapitule i ďalšie osudy seminára najmä v nedávnej minulosti a výzval veriacich k zbožnej službe Ježišovi na prahu nového tisícročia. V závere sv. omše vystúpil prof. M. Griger, ktorý obširnejšie oboznámi

prítomných so životom a prácou kacvínskeho farára D. Udránskeho ako človeka, kňaza, pedagóga a rektora seminára. Pripomeral tiež niektoré údaje a udalosti z dejín Spišského biskupstva a zmienil sa o ďalších osobnostiach zo Spiša, ktoré si zaslúžia našu pozornosť (príhovor prof. M. Grigera uverejňujeme vedľa). Tesne pred požehnaním prišla delegácia krajanov podčakovať rektori J. Jarabovi i ostatným celebran-

Rector J. Jarab počas kázne

tom, ako aj prof. M. Grigerovi za to, že pomohli dôstojne osláviť pamiatku ich bývalého farára. Vyjadriala tiež srdečnú vdăku terajšiemu farárovi S. Stypuľovi za jeho ochotu a pomoc pri usporiadani tejto spomienkovej slávnosti. Sv. omšu zavŕšili slová pápežskej hymny - *V sedmobrežnom kruhu Ríma...*

Po bohoslužbách sa krajania nerozchádzali, ale prešli do nedalekého tzv. Ľudového domu, kde sa onedlho začalo stretnutie s našimi milými hosťmi, ktoré viedol predseda SSP prof. J. Čongva. Bolo venované, pravdaže, osobnosti Daniela Udránskeho. Jeho profil tu doplnil o ďalšie, krajanom neznáme podrobnosti prof. M. Griger, ktorý zároveň uviedol viaceré zaujímavé fakty z histórie Spišského biskupstva a severospišských farností a poukázal na ďalšie významné osobnosti zo Spiša, v tom kňaza Jána Nálepku z Nižných Lápš, ktorý bol o.i. farárom vo Fridmane a dekanom Dunajeckého dištriktu.

Počas besedy krajanov zaujímali viaceré otázky týkajúce sa nielen D. Udránskeho, ale aj Kňazského seminára v Spišskej Kapitule v minulosti a dnes, na ktoré rektor J. Jarab podrobne odpovedal. Hovorilo sa však aj o iných otázkach a problémoch, medzičinným o slovenských bohoslužbách, ktoré podľa mienky krajanov je potrebné zaviesť aj v ďalších spišských farnostiach.

Spomienkovú oslavu v Kacvíne zavŕšil slávnostný obed, ktorého sa spolu s hostmi zúčastnil aj miestny farár. Dá sa povedať, že aj tu pokračovala beseda, ktorá nebyť toho, že čas súrlil, by iste trvala do večera. Krajania vyjadrovali svoju radosť, že mohli dôstojne osláviť a uctiť pamiatku svojho bývalého duchovného otca a tým aj lepšie spoznať dejiny svojej farnosti. Už dnes sa tešia na ďalšie takéto podujatia na Spiši.

J. Š.

A. Pčelár číta lekciu

FOTOREPORTÁŽ ZO SLÁVNOSTI
NA 3. STR. OBÁLKY

KŇAZ DANIEL UDRÁNSKY

- Zišli sme sa v tomto vzácnom svätom chráme, - povedal v úvode prof. M. Griger, - ktorý je výrečným svedkom vysokej duchovnej kultúry jeho budovateľov v dávnych časoch, aby sme sa vrúcne podľakovali Božej dobrotvosti za to, že vo svojej neskonalej láske obdarila veriaci ľud kacvínskej farnosti starostlivým duchovným otcom, učeným kňazom - pedagógom Danielom Udránskym. Spišský biskup Michal, slobodný barón Brígido (1742-1816) ho dňa 1. júla 1815 dekrétom č. 845/1815 vymenoval za prvého rektora novozaľeného Spišského kňazského seminára v Spišskej Kapitule.

Spišské biskupstvo založila so súhlasom Svätej stolice cisárovna Mária Terézia v roku 1776. Patrili doňho Spiš, Liptov a Orava. Dovtedy spišské farnosti spravoval prepošt, ako predstaviteľ Spišského prepoštstva v Spišskej Kapitule, ktoré sa datuje už v r. 1198. Prepoštstvo, tak ako celé Slovensko, patrilo do Ostrihomského arcibiskupstva. V roku 1804 bolo Spišské biskupstvo pričlenené k Jágorskému arcibiskupstvu. Pod právomoc prepoštstva, ako aj neskoršieho biskupstva patrili všetky zamagurské farnosti od svojho vzniku. Schematizmus kňazstva Spišského biskupstva z roku 1838 hovorí, že kacvínska farosť je starodávna. Rok vzniku je neistý. Schematizmus z roku 1845 uvádza, že rok jej założenia je neistý, ale existovala už v roku 1278 a matriky boli vedené od r. 1679. Patrónom farnosti bola šľachtická rodina Horváthovcov z Plavča, kostol je zasvätený Všetkým svätým, jazyk veriacich je slovenský, do školy chodí 89 žiakov, farárom je Adalbertus Kostka, ktorý je súčasne vicedekanom Dunajeckého dištriktu, do ktorého patrili všetky zamagurské farnosti. Dekanom a cirkevným školdozorcom bol Joannes Nalepka, farár vo Fridmane, kde bola fara už od r. 1073. V Kacvíne bolo v r. 1845 1022 rím.kat., 2 gr.kat. a 26 židov.

V tejto exkurzii po prvej polovici 19. storočia sme sa stretli s kňazmi, ktorí vyšli zo spišského seminára pod vedením jeho prvého rektora Daniela Udránskeho. Jeho cesta na Spišskú Kapitulu riadila Božia prozreteľnosť. Narodil sa 19. júla 1768. Filozofiu a teológiu študoval v Generálnom seminári v Bratislave. Za kňaza bol vysvätený 10. apríla 1792. V časoch jeho štúdia bol medzi bohoslovčami a kňazmi čulý ruch. V strede ich záujmu bolo zveľadenie náboženského života slovenského ľudu, ale aj starostlivosť o pozdvihnutie jeho hospodárskeho a spoločenského života jeho vlastnou rečou. Anton Bernolák uzákonil v roku 1787 spisovnú slovenčinu. Vzniklo Slovenské učené tovarišstvo. Jeho členovia, bernolákovci, sa ako kňazi postupne rozložili po celom Slovensku a ľud pocítil ich blahoďarnú prácu. Naplnený týmto duchom odchádza do pastorácie aj D. Udránsky. Dva roky bol kaplánom vo Veličnej, potom farárom v Krempachoch a Nedeci. Schematizmus z roku 1801 ho uvádza ako farára v Kacvíne, kde bol duchovným otcom 906 veriacich. Treba poznamenať, že už počas štúdia si udával materinskú reč slovenskú a cítil sa Slovákom. Práve v Kacvíne sa dožil mimoriadneho vyznamenania: spišský biskup mu udelił hodnosť kanonika - teológa a vymenoval ho za prvého rektora prvého Spišského kňazského seminára v sídle biskupstva - Spišskej Kapitule.

Natíska sa nám otázka, čo viedlo biskupu Michala Brigidu k rozhodnutiu, že do takej významnej funkcie povolal jednoduchého kacvínskeho farára? Vedľa bol Talian, šľachtic - barón! Áno, ale bol kňazom, biskupom, apoštolum Ježiša Krista. Jeho kňazské účinkovanie ho viedlo cez arcibiskupstvo v Prahe (kde bol brat jeho matky A. P. Příhovský arcibiskupom) a cez arcibiskupstvo v Ostrihome, kde sa stretával s významnými slovenskými kňazmi - na Spiš, kde sa v roku 1776 stal spišským kanonikom a v r. 1780 farárom v Levoči. V r. 1787 bol vymenovaný za spišského biskupa, ale vzápäť aj za Šublanského arcibiskupa. Vybral si arcibiskupstvo, ale v roku 1807 sa vrátil na spišský biskupský stolec. Bol kňazom a veriacim ozajstným duchovným otcom, ľudomilom. Poznal pomery na Slovensku a na Spiši, bol naklonený kňazom - bernolákovcom, rozširoval slovenské náboženské knihy, ktoré vnášali medzi ľud životodarnú náuku Evanjelia. Pripadla mu zodpovedná úloha: zriadíť kňazský seminár na výchovu kňazov pre vlastnú diecézu, keďže doteraz sa kňazi pre Slovensko, a teda aj pre Spiš, vzdelaivali v seminároch v Trnave, Bratislave, Budíne, vo Viedni a na iných európskych univerzitách. Odteraz si každý biskup mohol založiť vlastný seminár. Volba rektora nebola prečo ľahkou otázkou. Mal predsa poruke kňazov vo vyšších hodnostiach. On si však, iste po dokladnej úvahе a náležitom prieskume, vyvolil kacvínskeho farára Daniela Udránskeho, a to pre jeho teologické vzdanie, vzorný kňazský život a príkladné účinkovanie na doterajších postoch, najmä v Kacvíne.

A biskup sa nesklamal. Rektor D. Udránsky do novembra 1815 vypracoval štatút seminára a domáci poriadok a zaistil predstavených seminára i profesorov teológie, takže biskup mohol 12. novembra 1815 otvoriť prvy Spišský kňazský seminár. Na slávnostnom Veni Sancte Spiritus a za prítomnosti svetských i duchovných hodnostárov privítal v katedrále sv. Martina 29 bohoslovovcov z Trnavy. Bolo medzi nimi 20 Slovákov a 9 Nemcov, keďže na Spiši boli aj nemecké katolícke farnosti. Niektorí z bohoslovovcov boli zo Zamaguria, napr. Ján Gronka a Ján Tomášovič z Tríbsa, Ján Nalepka z Nižných Láp a Adalbert Kostka z Hanušovce, Mikuláš Kromka z Frankovej a Ján Štefany z Lesnice. V seminári prečítał rektor dokumenty schválené biskupom a v latinskej reči načrtol charakter bohoslovca a budúceho kňaza. Bol nielen rektorm seminára, ale aj profesorom teológie. Prednášal cirkevné dejiny a právo, grécky a hebrejský jazyk a výklad Písma. Kvalifikáciu cum laude (s pochvalou) mu prisúdili príslušné inštitúcie v Budíne.

Biskup Michal Brígido začal onedlho chor'aviť a odišiel do rodného Terstu, kde zomrel 23. júna 1816. Jeho nástupca Ján Ladislav Pyrker (1772-1847) bol pôvodom Nemec a mal maďarskú výchovu. Po príchode na Spišskú Kapitulu však žiadal slovenskému životu. Postaral sa o vydanie slovenského katechizmu a 2. novembra 1819 slávnostne založil učiteľský ústav pre vzdelenie učiteľov - organistov, na ktorý finančne prispeli všetky farnosti biskupstva, ba aj evanjelici a židia. Sám, hoci bol spišským biskupom necelé tri roky, sa usilovne učil po slovensky a v druhom roku účinkovania, počas udeľovania sviatosti birmovania na Orave, kázal po slovensky. Jeho cesta na Oravu viedla cez Nowy Targ a Czarny Dunajec, kde podľa tradície mal udeliť sviatost birmovania 10 tisícom veriacich.

Prvým riaditeľom učiteľského ústavu bol kanonik Juraj Paleš. Jeho nástupcom sa stal kanonik, rektor, profesor Daniel Udránsky. Aj túto školu, ako prvý ústav v Uhorsku, a k tomu slovenský, riadil s veľkým úspechom. Preto ho štátna i cirkevná vrchnosť vymenovala za hlavného riaditeľa košického školského dištriktu, kde s úspechom pôsobil do roku 1842. Potom sa vrátil na Spišskú Kapitulu, prevzal všetky staré funkcie a zastával ich až do smrti, ktorá ho zastihla 1. septembra 1846.

Jemu môže Zamagurie ďakovať, že už v prvej polovici 19. storočia boli fary a cirkevné školy zaplnené absolventmi spišskokapitulského seminára a učiteľského ústavu. Kňazi a učitelia sa venovali ľudu v takej miere, že práve deti z týchto dedín vyštudovali za kňazov, učiteľov, úradníkov a táto tradícia žije aj dnes, po dvoch storočiach. Preto nám treba chváliť slávnych

mužov, ktorí sa stali vodcami ľudu. Nech odpočívajú v pokoji. Budú žiť medzi nami a my budeme rozprávať o ich múdrosti.

Daniel Udránsky, kacvínsky farár, rektor seminára, riaditeľ učiteľského ústavu, profesor teológie, kanonik-opát odpočíva v očakávaní na vzkriesenie v krypte pod katedrálou sv. Martina medzi spišskými biskupmi a inými cirkevnými hodnostármami, v susedstve kanonika Jána Nálepku z Nižných Láp a kanonika Jozefa Machaya z Jablonky. Ak niekoľko pôjde okolo Spišskej Kapituly, nech sa im ide pokloniť, pomodliť sa za nich a zaniesť im kvety úcty a oddanosti ich dielu, lebo vás mali radi.

Nezabudnite na vášho duchovného otca, - obrátil sa v závere na kacvínskych farníkov M. Griger, - ktorý od tohto oltára požehnával vašich praotcov a pramatky, tu ich krstil, sobášil a odtiaľ ich vyprevádzal na večný odpočinok... ako katolíkov, Slovákov a Slovenčín. Kto pri tom ostal verný, nech si povzdychne: Bohu vdaka!

KRÁTKO Z ORAVY

V decembri sa 75 rokov dožíva Eugen Hladovčák (7. 12.) z Chyžného, 70 rokov oslavili František Glušák (1. 12.) z Hornej Zubrince a Eduard Jašura (9. 12.) z Veľkej Lipnice-Privarovky, 65 rokov Genovéva Bosáková (29. 12.) a 50 rokov Štefan Mastela (18. 12.) - obaja z Podvlnky. Našim jubilantom želáme veľa zdravia, šťastia a spokojnosti.

* * *

Zakladanie agroturistických hospodárstiev má v poslednom období na Orave zelenú. Svoje služby turistom poskytuje viaceré súkromné hospodáriacich roľníkov, v tom vo Veľkej Lipnici (na snímke), Jablonke, Dolnej a Hornej Zubrici, Oravke a Malej Lipnici.

* * *

V ZŠ v Podsrní sa nedávno konala zaujímavá súťaž, na ktorej mali žiaci za úlohu spoznať svojich učiteľov na základe ich fotografií z detstva. S touto nezvy-

klou úlohou si mnohí dobre poradili a získali malé odmeny.

* * *

Novým riaditeľom Oravského centra kultúry v Jablonke sa stala Magdalena Smreczaková-Kostrzewska z Malej Lipnice (na snímke), ktorá v tejto funkcií nahradila Piotra Męderaka.

* * *

Od 1. do 31. októbra t.r. sa vo všetkých oravských obecných knižničach pôsobiacich pri Oravskom centre kultúry v Jablonke konala súťaž Čitateľ mesiaca október, ktorej cieľom bolo zvýšiť záujem mládeže o čítanie. V kategórii 15-21 ročných čitateľov vyhrala Aneta Páleníková z Jablonky a v kategórii do 15 rokov si odmenu odniesla Agnieszka Ka-sprzaková z Jablonky.

* * *

V októbri t.r. prebiehali v Pekelníku práce na výstavbe chodníka (na snímke) vedúceho cez obec smerom k Jablonke.

Nový chodník značne prispeje k zvýšeniu bezpečnosti chodcov, ktorí boli doteraz na tejto frekventovanej ceste ohrozovaní automobilmi.

* * *

Tohoročná jeseň bola pre roľníkov veľmi priaznivá. Vďaka peknému, slnečnému počasiu mohli načas ukončiť všetky polné práce, v tom jesennú orbu, sejbu ozimín a pod.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Nástup vľajkonosičov

Moment posviacky automobilu

POSVIACKA POŽIARNICKÉHO AUTOMOBILU

V tomto roku sa na Spiši a Orave konalo niekoľko požiarnických podujatí - slávnostných posviacok požiarnických zástav bud' automobilov, pretekov a pod. Posledná požiarnická slávnosť, spojená s posviackou nového automobilu, sa uskutočnila 29. októbra t.r. v Podvlnku pri príležitosti 70. výročia založenia tamojšieho zboru.

Na slávnosti sa zúčastnili požiarne jednotky z Jablonky, Hornej a Dolnej Zubrince, Spytkowíc, Podsrnia, Oravky a Chyžného a mnoho významných hostí, o.i. zástupca Okresného veliteľstva štátnej požiarnej stráže v Novom Targu Andrzej Serafin, predstaviteľ Okresného vedenia zväzu dobro-

voľných požiarnych zborov Andrzej Wielkiewicz, zástupca vojta Jablonskej gminy Józef Knapczyk, predsedesa gminnej rady Józef Wórmank, úradujúci člen Okresnej rady v Novom Targu Julian Stopka, riaditeľka lýcea v Jablonke Aniela Stopková a vojt gminy Raba Wyżna Edward Siarka. Slávnosť sa začala sv. omšou, ktorú v kostole sv. Martina odslúžil miestny farár Kazimierz Gunia. Omša bola venovaná všetkým hasičom, ktorí často s nasadením života pomáhajú ľuďom v nešťasti.

Po omši sa pred kostolom sformoval dlhý sprievod, ktorý prešiel za zvukov podvlnčianskej dychovky až k bu-

dove požiarnej zbrojnice, pred ktorou už čakal hrdina dňa - nový automobil zn. STEYER 91. Väčšiu časť prostriedkov dal naň Gminný úrad v Jablonke. Najväčšie zásluhy pri získaní požiarnického automobilu mali Józef Kondys, Damian Grzybacz a Ryszard Dzieża. Automobil posvätil farár K. Gunia, potom nasledovali krátke príležitostné prejavy a slávnosť zavŕšila večerná zábava v požiarnej zbrojnici.

Na záver poznamenajme, že podvlnčiansky zbor má v súčasnosti 24 členov. Jeho predsedom je Karol Borówka, veliteľom je Józef Pieronek (od r. 1996), jeho zástupcom K. Bryja, tajomníkom F. Lihota a pokladníkom J. Grapa. Zbor je veľmi aktívny a dobre zaškolený, o čom svedčí aj pekné 4. miesto na tohtoročných gminných požiarnických pretekoch.

PETER KOLLÁRIK

Parádny pochod požiariakov. Snímky: A. Fedor

O auto sa najviac zaslúžili (zľava): R. Dzieża,
J. Kondys a D. Grzybacz

ZLOŽITÉ KOĽAJE OSUDU

Už dlhší čas vyhľadávame našich najstarších krajanov, aby sa s čitateľmi života podeliť svojimi spomienkami na dávno minulé časy. Tentokrát sme sa zastavili v Krempachoch, kde žije najstaršia obyvateľka obce - 97-ročná Rozália Galušová.

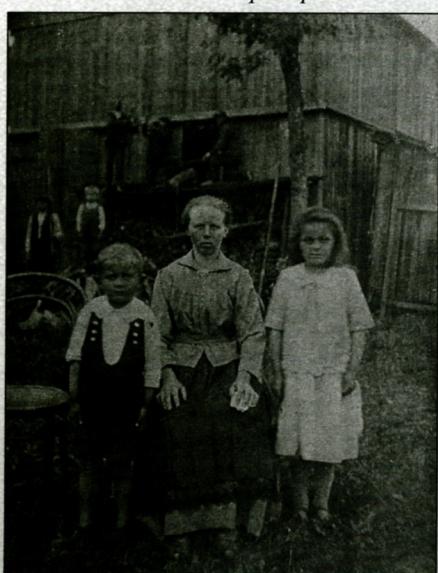
Detstvo

Narodila sa 24. januára 1903 v Krempachoch v slovenskej roľníckej rodine Jozefa a Anny Surmovcov. Mala tri sestry: Annu, Máriu, Alžbetu a brata Jána. Rodičia gazdovali sice na neveľkom hospodárstve, ale roboty na ňom bolo vyše hlavy, veď pred rokmi sa aj tie najťažšie práce muselo robiť ručne. Život rodiny Surmovcov a teda aj Rozálie neboli ustlaný na ruziach. Poznačili ho viaceré drámy a nešťastia. Napr. zo všetkých súrodencov sa vysokého veku dožili len Rozália a Anna. Najskôr do osudov rodiny zasiahla prvá svetová vojna. Hned' na začiatku vojny musel narukovať a odísť na frontu Ján.

- Ján odišiel na vojnu veľmi mladý, - spomína Rozália. - Mal len dvadsať rokov. Domov sa už nevrátil. My sme dostali len krátku správu, že zahynul niekde v zákopoch. Ani nevieme, kde je pochovaný. Otec našťastie nemusel ísť na frontu.

Ďalším bolestným úderom pre rodinu bola náhla smrť dcéry Márie vo veku 19

R. Galušová s deťmi pred polstoročím

rokov. Alžbeta, ktorá ostala v rodnej obci zomrela v roku 1954. Spomínaná Anna odišla za prácou do Ameriky, kde sa usadila natrvalo a prežila 94 rokov.

Celé detstvo a mladosť prežila Rozália v rodnych Krempachoch. Tu navštievovala základnú školu, vtedy ešte maďarskú, po skončení ktorej ostala pomáhať rodičom na hospodárstve. Tu sa aj v roku 1920 vydala a založila si vlastnú rodinu.

Manželstvo a rodina

Rozália sa vydávala veľmi mladá, mala sotva 17 rokov. Za manžela si vzala Valentu Galuša z Krempáčov.

- *Svadbu sme mali dosť veľkú, -* spomína, - *s množstvom pozvaných hostí. Naštastie so svadobnou hostinou nebol veľa roboty, vtedy sa totiž na svadby toľko nevyváralo a nepieklo ako dnes.*

Po svadbe ostali bývať u jej rodičov a spoločne sa pustili do práce na hospodárstve. Postupne prišlo na svet ich päť detí: synovia Valent (narodený v roku 1922), František (1928) a Ján (1939) a dcéry Ľudmila (1924) a Mária (1937).

Práca na hospodárstve bola vždy ťažká a málo výnosná. Preto nečudo, že mnohí roľníci často odchádzali z rodnych obcí za prácou do zahraničia. V roku 1930 sa aj Valent Galuš rozhodol odísť do Ameriky. Mal to o to jednoduchšie, že už vlastnil americký pas, lebo sa narodil v zámorí. Jeho matka za slobodna vycestovala do Ameriky, kde sa vydala a domov sa vrátila s rodinou, keď mal Valent štyri roky.

- *Manžel bol v Amerike šesť rokov, -* vráví Rozália. - *Po jeho návrate v roku 1936 sme sa pustili do zveľaďovania nášho hospodárstva. Za usporiadanie peniaze sme postavili nové maštale a dokúpili hospodársky inventár. Počas manželovho pobytu v Amerike som sa sama musela staráť o celé gazdovstvo a tri malé deti. Mali sme takmer 10 hektárov poľa, tak sme do pomoci v poľných prácach najímalí námezdňých pracovníkov. Manžel sa okrem práce na hospodárstve zaoberal aj stolárcením. Sice cez leto na to nemal príliš veľa času, ale cez zimu porobil v dielni všetko čo bolo treba, dvere, okná či schody a pod.*

Rozália Galušová dnes

Dodajme, že aj Valent Galuš, podobne ako iní Krempašania, musel počas prvej svetovej vojny narukovať na frontu. Jeho ročník bol najmladší, ktorý brali na vojnu. Počas bojov bol dvakrát vážne ranený. Aj keď sa mu rany zacelili, nikdy úplne nevyzdravil. Zranený bok ho trápil mnoho rokov po vojne.

Raz dobré a raz zle

Keď dnes Rozália Galušová spomína na svoj život, nevie presne povedať, kedy jej bolo najlepšie a kedy najhoršie. Ako vratí, život nikdy nemala ľahký. Prežila mnoho ťažkých, tragickej udalostí, ale aj šťastných chvíľ. Najťažším úderom osudu bola určite smrť najbližších. Otec jej tragickej zahynul počas prestavby rodinného domu, keď spadol do jamy s nehaseným väpnom. Zvlášť bolestne prežívali s manželom smrť detí. Najstarší syn - Valent zomrel náhle, keď mal sotva 11 mesiacov. V takom istom veku zomrela aj dcéra Mária, narodená v roku 1937. Syn František po skončení základnej školy v Krempachoch navštievoval strednú školu v Levoči. Po jej absolvovaní sa oženil a býval s rodinou v Červenom Kláštore. Žial aj on vo februári 1957 tragickej zahynul.

- *Františkova smrť bola pre rodičov obrovským úderom, -* spomína dcéra Ľudmila. - *Otec zdrvený touto tragédiou sa už nepozdvihol. Zomrel 28. novembra toho istého roku.*

Z piatich detí Rozália a Valenta Galušovcov žijú len dve. Ľudmila sa vydala v rodnej obci a ostala gazdovať na rodičovskom hospodárstve. Najmladší syn Ján vycestoval do Ameriky a tam sa usadil natrvalo. V 1976 roku ho Rozália išla

NESTORKA Z LIPNICE

V našom putovaní za najstaršími krajanmi sme sa tentokrát dostali do Veľkej Lipnice, kde žije najstaršia obyvateľka tejto obce 98-ročná Hermína PASTVOVÁ, ktorej životné osudy chceme teraz predstaviť čitateľom Života. Na svoj život si zaspomínala v spoločnosti dcéry Heleny.

Detstvo

Hermína Pastvová (rod. Vilčáková) sa narodila 7. októbra 1902 vo Veľkej Lipnici, v slovenskej roľníckej rodine Františka a Márie Vilčákovcov. Obaja rodičia gazdovali na 9-hektárovom hospodárstve, na ktorom musela pomáhať aj Hermína so súrodencami: bratom Jozefom, ktorý však zomrel v mladom veku a sestrami Karolínou a Máriou. Dnes už nežijú ani sestry a Hermína býva so svojou dcérou Helenou Pastvovou.

Ako šesťročná začala Hermína chodiť do ľudovej školy. Podobne ako jej rovesníci na Orave, učila sa v maďarskom jazyku. Keďže školu vychodila tesne pred vypuknutím 1. svetovej vojny, aj keď sa dobre učila, nemohla pomýšľať na ďalšie štúdium. Veľká bieda totiž spôsobila, že s mnohými Oravcami aj Hermínin otec František musel ísť za prácou do Ameriky, kde onedlho zomrel. Keď mala 12-rokov, zomrela jej aj mamička. Hermínu si zobraťa k sebe otcova mama, babička Mária, pochádzajúca z Chyžného, u ktorej pásala husi, potom kravy a keď podrástla, pomáhala aj v iných práčach na gazdovstve.

- V tom čase, - spomína Hermína, - sa nám žilo veľmi tăžko. Najčastejšie sme jedávali zemiaky alebo čierny chlieb s kyslým mliekom, krúpovú kašu, no a kapustnicu, samozrejme bez mäsa. Spolu s babičkou sme museli robiť všetky, aj tie najťažšie polnohospodárske práce.

navštíviť. Po piatich mesiacoch sa však vrátila domov, aj keď syn nástojil aby ostala bývať uňho. Ju však tiahlo do rodných Krempáčov, kde prežila celý život.

Dnes sa babička Galušová teší zo 6 vnukov a 18 pravnukov. Napriek svojmu pokročilému veku sa cíti ešte veľmi dobre. Rada číta, zaujíma sa o okolitý

Kedže sme nemali koňa, stávalo sa, že sme sa samé museli zapriahnuť aj do pluhu. Keď sa už stalo, že nám niekto na orbu požičal koňa či voly, museli sme mu to potom odrobit'.

Po čase začala Hermína pracovať v stolárskej dielni svojho švagra, potom slúžila u žida Hermana, majiteľa krémky a obchodu, a neskôr pomáhala na rodičovskom hospodárstve, o ktoré sa medzitým starala sestra.

- Až do dievockých rokov, - pokračuje, - som chodievala boso. Prvé topánky som dostala ako 16-ročná. Aby mi čo najdlhšie vydržali, ešte aj v nedele, keď som išla do kostola, niesla som ich v rukách a obula som si ich až pri kostole. Spomínam si na niekoľko svojich dobrých priateľiek, napr. Hermínu Lichosytovú, jej sestru Karolínu či Máriu Klapišovú, ktoré však už nežijú. Neraď sme sa spolu stretávali na priadkach, chodili sme spolu do kostola, zverovali sme sa zo svojich tajomstiev.

Manželstvo a rodina

Roky ubiehali, až prišiel čas, keď sa Hermína rozhodla založiť si svoju rodinu. V roku 1930 sa vydala za Emila Pastvu z Veľkej Lipnice.

- Manžel, podobne ako ja mal troch súrodencov. - hovorí. - Keďže pochádzal z dobrej gazdovskej rodiny, začíname sme naťastie na svojom. Po svadbe sme však bývali v starom dome babky, ktorá neskôr ochorela a zomrela. Náš nový dom sme si postavili v roku 1953. Môj manžel

svet a často spomína na dávne časy. Medzi jej oblúbené čítanie patrí samozrejme aj nás Život, ktorý si od začiatku predpláca. Do ďalších rokov jej želáme veľa zdravia a ešte mnoho krásnych slnečných dní.

Text a foto: JÁN BRYJA

Hermína Pastvová s dcérou Helenou

bol, ako sa hovorí, zlatá rúčka. Dokázal všetko urobiť či opraviť. Pamätam sa, že raz opravil dokonca nás kostolný organ. Bol citlivý a vzorne sa staral o naše hospodárstvo, takže som s ním mala dobrý a šťastný život.

Postupne na svet prišlo šesť ich detí: synovia Eugen, Augustín a Julian a dcéry Anna, Helena a Mária. Pred koncom 2. svetovej vojny, keď sa v okolí Veľkej Lipnice zastavil front, prežívali Lipničania tăžké chvíle. Mnohí občania, v tom Hermína s manželom a deťmi sa museli evakuovať do Malej Lipnice. Najmladší Hermínin syn Julian (1941) v tom čase ochorel na suchoty, takže starostí mali nemálo. Podarilo sa im však prežiť aj toto tăžké obdobie. Julian sa vyliečil a neskôr si založil svoju rodinu, s ktorou dodnes žije v Lipnici. Manžel Hermíny Emil zomrel v roku 1955. Jej najstaršia dcéra Anna (Kvaková) žije aj so svojou rodinou v Skočíkoch, Eugen spolu s rodinou býva vo vedľajšom dome a Augustína osud zavial až do Sosnowca, kde v septembri t.r. zomrel. Dcéra Helena, ktorá sa nevydala, žije so svojou mamou. Ako mi povedala, celý život musela tăžko pracovať jednako na rodičovskom hospodárstve a v rokoch 1970-1991 na fare až pri Tarnove. Jej sestra Mária (Krysová) býva aj s rodinou nedaleko Kralova a brat Julian s rodinou žije vo Veľkej Lipnici.

Dnes starobu Hermíne spríjemňuje 13 vnukov, 12 vnučiek a vyše 30 pravnukov, z ktorých najmladší Filipko Kvák má iba 1 rok. Do ďaších rokov jej želáme veľa zdravia, pohody a pekných, príjemných chvíľ.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

PODSRNIE VČERA A DNEŠ

Túto neveľkú oravskú obec, ktorá patrí spolu s Harkabuzom a Bukovinou-sídliskom k neoravskej gmine Raba Wyżna, sme posledný krát navštívili pred vyše rokom. Preto sme boli zvedaví, čo sa tu za ten čas zmenilo.

Ked'že obec patrí do podvŕšianskej farnosti, na omše chodia Podsrňania do tamojšieho kostola sv. Martina. V tejto súvislosti poznamenajme, že spolu s Podvŕšanmi a Harkabuzanmi sa už niekoľko rokov, žiaľ neúspešne, starajú o zavedenie sv. omší aj v slovenskom jazyku. Či sa im to podarí zatiaľ nevedno. Cez obec prechádza asfaltová cesta, lemovaná novými murovanými domami, ktoré postupne vytláčajú staré drevenice. Doslova na každom kroku možno vidieť tabule, ktoré návštevníka informujú o výrobe parket, nábytku, drevených obkladov do domov, šindľov, či rôznych ozdobných predmetov z dreva, ked'že mnogí občania, využívajú tento vďačný a ľahko dostupný materiál na to, aby si privyrobili a vylepšili svoj rodinný rozpočet. Prácou s drevom sa zaobrajú T. Žondlak, J. Siarka, E. Bielak, bratia E. a W. Rapáčovi, J. Špak a J. Kapuščák. Dovoz chleba z Podvŕška, Jablonky a Hornej Zubrice zabezpečuje R. Grapa. V obci je obnovená základná škola, vedľa ktorej nedávno vybudovali malé asfaltové ihrisko, na ktorom žiaci hrávajú voľajbal a basketbal. Občania nadálej na-

Pohľad na ulicu v Podsrni

kupujú v jednom obchode so zmiešaným tovarom, ktorý patrí A. Śmiechovej. Väčšie nákupy robia v Jablonke a Czarnom Dunajci. Bývalý obchodný pavilón v strede obce, ktorý donedávna slúžil ako sklad nábytku, je už roky zavretý. Zatiaľ nevedno, aký bude jeho ďalší osud. Nedávno sa v obci konala veľká požiarnická slávnosť, na ktorej bola posvätená požiarnická zástava a motorové striekačky, o čom sme písali v Živote č. 7/2000. Nedáleko školy stojí požiarna zbrojnica, v ktorej sa nachádza ordinácia detského, všeobecného a zubného lekára.

Hospodáriť sa neopláca

Väčšina občanov hospodári na neveľkých, okolo 5-hektárových málo výnosných hospodárstvach. Preto mnogí odchádzajú za prácou mimo obec, robia hlavne na stavbách v Krakove, či Varšave, ale aj v zahraničí, najmä v Rakúsku a Ne-

mecku. Veľa žien chodí za prácou do Talianska, kde sa zamestnávajú hlavne ako pomocnice v domácnosti.

- *Využíť z práce na gazdovstve je z roka na rok ľažie, - hovorí manželka richtára Józefa Jędraszczaka Renata. - Výkupné ceny za liter mlieka sú aj nadálej veľmi nízke, takže chov kráv a predaj mlieka sa opláca len tým, ktorí majú veľké stádo. Mnohí z rolníctva teda postupne rezignujú a hľadajú iný spôsob zarábania, hlavne v zahraničí.*

Mechanizácia však prenikla už aj sem. Kým ešte nedávno mnogí obrábali svoje polia koňmi, dnes je v obci vyše stovky traktorov, niekoľko kombajnov a len sedem koní.

- *Neznižuje sa záujem o zavádzanie telefónov, - pokračuje R. Jędraszczaková. Len v tomto roku pribudlo 30 nových čísel a ešte pred koncom roka sa má začať aj s výstavbou nového svetlovodného vedenia. Mnohí „nedočkavci“*

Dnešný richtár J. Jędraszczak

Bývalý richtár W. Moždžen

Stará obnovená kaplnka z 18. storočia

však nevydržali a kúpili si mobilné telefóny. V obci, žiaľ, zatiaľ nie je zavedená kanalizácia ani vodovod. Každý má svoju studňu a žumpu a vodu do domov t'aháme hydroformi. Prednedávnom sme asfaltovali asi 700 metrový úsek cesty v smere na Podvilk a teraz je v pláne oprava cesty do Harkabuza.

Pobočka banky

Ako vieme, nedávno vydaný zákon o poľnohospodárskej dani prinútil roľníkov v Poľsku zakladať bankové kontá. V tejto situácii občanom Podsrnia vyšlo v ústredy vedenie Družstevnej banky v Rabe Wyżnej, ktoré tu 15. novembra t.r. otvorilo svoju pobočku. Nachádza sa na prízemí požiarnej zbrojnice a je otvorená denne od 8.00 do 12.00 hod. Občania si tu môžu otvoriť konto, uložiť úspory, zaplatiť za elektrinu, telefóny a pod. Ako sme sa dozvedeli, banka zatiaľ nebude poskytovať občanom úvery, ale aj to sa má zmeniť. Poznamenajme, že po Rabke, Spytkowiciach a Skawie je to už štvrtá pobočka tejto banky. Založenie pobočky privítali aj tí, ktorí si po peniaze za mlieko museli chodiť do banky v Rabe Wyżnej.

Čo s mládežou?

Kedysi v obci pôsobil aktívny športový klub (LZS) Orava, ktorý viedol bývalý richtár Wiesław Moždžen. Porozprával som sa s ním o tom, ako v súčasnosti pritiahnut mládež k športovaniu a aktívemu tráveniu voľného času.

- Je pravda, - hovorí, - že mnoho mladých sa vo voľnom čase nudí. V obci totiž nie je klub a školské ihrisko možno využívať len počas vyučovania. Kde sa teda majú mladí ľudia stretávať a niečo užitočné robiť? Na diskotéky chodia do Podvika či Oravky, tí starší zasa postávajú pri obchode a popijajú pivo. Ešte v 80. rokoch to bolo iné. Spolu s učiteľom Józefom Stasikom sme založili športový klub, ktorý fungoval až do roku 1995. Mnoho mladých vtedy hralo stolný tenis, zúčastňovali sme sa súťaží v cezpoľných behoch, na šachových turnajoch, v obci existovalo aj futbalové mužstvo. Svoje miesto sme mali v požiarnej zbrojnici, ale všetko akosi upadlo. Dnes mi z toho obdobia zostalo len pári vyblednutých diplomov. Bolo by potrebné športovú cinnosť oživiť.

Poznamenajme, že W. Moždžen má v súčasnosti malý opravársko-stavebný podnik a stále myslí na to, ako zaktivizovať mládež a nadviazať na minulé športové úspechy. Dúfa, že nájde aj ďalších nadšencov, ktorí by mu v tom pomohli.

Krajanská činnosť

V obci kedysi bolo viacero zapálených krajanov ako teraz. Patril k nim napr. Jozef Bonk, ktorý založil divadelný krúžok a viedol ľudovú kapelu, krajanský život sa úspešne rozvíjal aj za jeho predchodcov, predsedov MS Albína Chovanca a Márie Chovancovej. Slová uznania si zaslúži aj bývalý predseda a dnešný podpredseda MS Jozef Kadlubek a ďalší. Obec spolu s Harkabuzom a Bukovinou-sídlikom v tom čase organizovala napr. pastierske sviatky a iné podujatia, na ktorých sa predstavovali aj naši krajania. Potom však tieto pekné podujatia nevedno prečo zanikli. Krajanská klubovňa sa naďalej nachádza v dome Augustíny Laciakovej, ale krajanské dianie v obci akosi nevidieť. Predsedovi MS SSP, ktorým je krajan Ján Zoncel, aktívne pomáha Emil Zubrický, ktorý

Budova požiarnej zbrojnice v Podsrni

sa zaobrá najmä rozširovaním Života. Je potešiteľné, že v obci z roka na rok pribúda čoraz viacej predplatiteľov, čiže krajania sa o naše dianie zaujmajú. Škoda, že svoj záujem neprejavujú otvorennejšie. V škole už dávnejšie zaniklo vyučovanie slovenčiny, keďže mnohí rodičia zanedbali národnú výchovu svojich detí. Ako som sa dozvedel, výboru MS sa aj teraz podarilo získať niekoľko detí, ktoré sú ochotné učiť sa slovenský jazyk. Žiaľ, na obnovenie vyučovania je to málo. Krajania sa musia nad tým zamyslieť a urobiť všetko, aby sa krajanská činnosť v tejto obci naďalej rozvíjala. Dúfajme, že sa Podsrňania pokúsia nadviazať na tradície, treba len trošku viac chcieť a nájsť na to vhodný spôsob.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

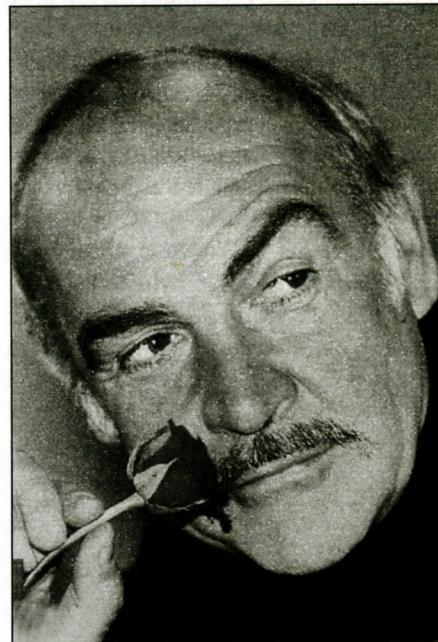

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje známeho britského herca škótskeho pôvodu, ktorého v júli t.r. kráľovná Alžbeta II. povýšila do šľachtického stavu. Aby sme vám pomohli uhádnuť o koho ide pripomienieme, že získal veľkú popularitu na celom svete za vytvorenie filmovej postavy Jamesa Bonda, agenta 007, hrudinu románov I. Fleminga. Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie. Medzi autorov správnych odpovedí vyžrebuujeme knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 9/2000 sme uverejnili fotografiu speváčky Tiny Turnerovej. Knihy vyžrebovali: Cecília Mlynarcíková z Čiernej Hory, Margita Zbelá z Chyžného a Žofia Radecká z Kacviny.

150-ročná jubilantka - škola v Čiernej Hore-Zahore

Prihovor bývalého riaditeľa J. Budza

150 ROKOV ČIERNOHORSKEJ ŠKOLY

14. októbra sa oslavuje Deň učiteľov. Je to výnimočný deň pre všetkých pedagógov, na ktorých spočíva zodpovednosť za vzdelávanie a výchovu mladých generácií. V Čiernej Hore - Zahore bol 14. október t.r. obzvlášť slávnostný. Vtedy si totiž obec pripomerala 150. výročie založenia miestnej školy. Jubilejné oslavy v škole boli príležitosťou zaspomínať si na dlhé roky pôsobenia školy, ale aj osláviť Deň učiteľov.

Z dejín školstva v Čiernej Hore

Prvý kapitoly dejín školstva v Zahore sa začali písat pred 150. rokmi, v sedliacom dome rodiny Milanovcov, kde sa konali prvé hodiny čítania a písania. Prvým učiteľom bol nejaký Ferdek pochádzajúci z Košíc. Onedlho Čiernochorci postavili na tzv. Šoltýstve (na vrchu Litvajovho kopca) prvú školu. Navštěvovali ju deti z obidvoch častí Čiernej Hory. Vyučovalo sa, samozrejme, v slovenskom jazyku. Žiaci navštěvovali školu len v zime, kým od jari do jesene museli pomáhať rodičom na gázdovstvách. Po Ferdekovi učil čiernochorské deti ďalší učiteľ zo Slovenska - Jančí a po ňom Tribšan Lukáš. Okolo roku 1907 prišla do Čiernej Hory nová učiteľka z Maďarska - Erža Bella, ktorá však nevedela ani slovo po slovensky či po poľsky a jediným človekom, ktorý sa s ňou na začiatku vedel dohovoriť, bol tribšský farár. Po istom čase sa stará škola na Šoltýstve stala primalá pre deti z obidvoch častí obce. Preto obyvatelia Záhory si v roku 1910 postavili novú murovanú školu, ktorá slúži ich deťom dodnes. Z obdobia pred druhou svetovou vojnou sa o čiernochorskej škole zachovala

lo len málo dokladov, lebo väčšinu zničili nemeckí vojaci.

V novej škole

Cez vojnu vyučovali v škole učitelia zo Slovenska. Po slovensky sa vyučovalo prakticky až do roku 1959, keď vznikla prvá trieda s poľským vyučovacím jazykom. V roku 1955 prišla do školy nová učiteľka zo Slovenska - paní Urbaniaková, ktorá sa stala riaditeľkou. Po nej bol riaditeľom školy Ján Budz. Rok 1960 bol pre Čierne Horu veľmi významný, vtedy totiž v obci zasvetila prvá elektrická žiarovka. V roku 1961 bola zavedená prvá telefónna linika. Obec sa rozrastala, detí pribúdalo a škola bola opäť primalá. Preto sa Čiernochorci v roku 1969 rozhodli pri škole vybudovať prístavbu, ktorú slávnostne otvorili v júli 1971. V školskom roku 1975-76 školu navštěvovalo až 120 žiakov, čo je doposiaľ rekordný počet. Vyučovalo ich len päť učiteľov. V poslednom čase, najmä v minulom roku, Čiernochorci urobili v škole mnoho rôznych opráv. Medziiným celý objekt oteplili, opravili oplotenie vokol školy a zriadili v nej aj telocvičnu 10 m x 60 m. Náklady spojené s opravami (okolo 40 tisíc zlôtých) uhradil gminný úrad v Bukowine Tatrzánskej, ale väčšinu prác vykonali miestni obyvatelia. Takmer každý z nich odpracoval pri škole jeden deň. Len škoda, že postupne zo školy zmizol slovenský jazyk. Po zrušení slovenskej školy sa slovenčina začala vyučovať len ako nepovinný predmet. Dlhé roky ju vyučoval Ján Budz, dokonca aj po svo-

jom odchode do dôchodku. Dnes sa žiaľ, slovenčina už nevyučuje. Počas vlaňajších opráv bola vymenávaná aj tabuľa na škole. Starú tabuľu oznamujúcu, že je to základná škola s poľským a slovenským vyučovacím jazykom, nahradili novou, na ktorej sa už slovenský jazyk nespomína.

Škola dnes

Spomínanými opravami sa však práce v škole nekončia. Jej vedenie má už ďalšie plány: oprava strechy, výmena odkvapových rúr, pripojenie školy do vodovodnej siete a pod. Zišlo by sa aj zriaďiť v objekte kúpeľne, ktoré sú potrebné najmä cez leto, keď sú v škole organizované rôzne detské tábory. Riaditeľka školy Barbara Olkuská by chcela ešte v tomto roku napojiť školské počítače na internet. Plánuje aj doplniť knižnicu o stredoškolskú literatúru, aby ju mohli využívať aj dospelí a stredoškolská mládež. Po vyučovaní by v škole mal pôsobiť krúžok aerobiku, ktorý povedie učiteľka telocviku. Čiernochorská škola má nielen potreby, ale aj svoje úspechy. Jej žiaci sa každoročne zúčastňujú na rôznych

Bukowinský vojt J. M. Modla

Kultúrny program žiakov k jubileu školy a Dňu učiteľov

Mladší žiaci v scénke o Spiacej kráľovnej

vedomostných, recitačných a iných súťažiach. No ich doménou je šport, hľavne futbal, v ktorom sú medzi ostatnými školami neporaziteľní v celej gmine. Prvenstvo získali taktiež v gminnej súťaži v stolnom tenise. Už niekoľko rokov v škole pôsobí folklórny súbor Čardáše, ktorý dosiahol viaceré úspechy.

Jubilejná slávnosť

sa začala kratko po 16. hod. v starej časti školy. Zúčastnili sa jej okrem učiteľov, žiakov a ich rodičov aj starší Čiernochorci, ktorí túto školu navštevovali pred mnohými rokmi. Nechýbali ani pozvaní hostia, o.i. vojt gminy Bukowina Tatrzańska Józef Milan Modla, bývalý riaditeľ školy Ján Budz, mestny richtár E. Gogola s manželkou, farár H. Kasztelan a ďalší. Prítomných privítala a oboznámila s dejinami miestnej školy riaditeľka B. Olkuska. Slova sa ujali aj hostia. Vojt J. M.

Modla si zaspomína na časy, keď pred vyše 30. rokmi bol žiakom tejto školy. Podotkol, že táto malá škola vychovala mnoho významných osobností, napr. bývalého ministra práce ČSR Jozefa Milona, známych umelcov - Korkošovcov či športovcov: Mariánu Milonu - majstra Poľska v biatlone, Sebastiána Gogolu vícemajstra Poľska v behoch na lyžiach alebo majstra Poľska v tlaku Jana Kowalczyka. - *Veľmi milo spomínam na chvíle strávené v tejto škole. Chcel by som podakovať všetkým, ktorí ju podporovali a podporujú, najmä pánu farárovi Kasztelanovi, ktorý vždy vedel povzbudit a zmobilizovať ľudí do práce pri škole*, - povedal na záver.

Taktiež veľmi milo spomína na svoje pôsobenie v čiernochorskej škole jej bývalý dlhorocný riaditeľ Ján Budz: - *Prišli sme tu s manželkou v roku 1956, hned sme sa pustili do rozvíjania*

kultúrnej činnosti v škole, prostredníctvom ktorej sme chceli pôsobiť na prostredie. Kúpili sme pre školu sedem akordeónov. Aj keď je to malá škola, dokázali sme v nej veľa urobiť. Robili sme pre našu mládež výlety do bližšieho aj ďalšieho okolia, aby každý poznal kraj v ktorom žije a pod.

Slova sa ujal aj pán farár Kasztelan, ktorý pochválil spoluprácu so školou, ako aj bývalý absolvent školy Andrzej Kiernozia, ktorý odovzdal riaditeľke tisíc zlottedých na kúpu športového náradia do telocvične.

Záver podujatia patril, akože ináč, terajším žiakom čiernochorskej školy, ktorí sa predstavili s modernou verziou rozprávky o Spiacej kráľovnej a kultúrnym programom pri príležitosti Dňa učiteľov. V krásnych ľudových krojoch vystúpil detský súbor Čardáše a po ňom bola slávnostne otvorená nová telocvičňa.

Text a foto: JÁN BRYJA

KRÁTKO Z ORAVY

V Podvku pri ceste do Podsklia sa nachádza zaujímavá prícestná kaplnka Panny Márie (na snímke), ktorú dal postaviť Vendelín Varciak.

* * *

V Podvku bola nedávno založená Oravská kancelária nehnuteľnosťami, ktorú viedie Ing. Jerzy Polaczek. Kancelária poskytuje svoje služby záujemcom z celej Oravy.

* * *

3. novembra t.r. sa v Jablonke konala dražba služobného automobilu zn. Nysa (r.v. 1976), ktorý patril miestnemu lyciu. Vyvolávacia cena automobilu, ktorú stanovili

na 1000 zlottedých, sa ukázala byť privysoká, keďže na licitáciu neprišiel žiadny záujemca.

* * *

V Chyžnom sa vo zvonici z roku 1800 nachádza zaujímavý, symbolický hrob Ježiša Krista, ktorý je častým miestom modlitieb tamojších farníkov.

* * *

6. decembra je pre všetky deti výnimočným dňom, kedy dostávajú darčeky od Mikuláša.

V niektorých oravských a spišských obciach navštívil tento najobľúbenejší svätý aj školy a štredo obdaril najusilovnejších žiakov.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

HUSLIAR Z PODVLKA

Dôležitú súčasť väčšiny hudieb a orchestrov tvoria sláčikové nástroje, teda husle, violy, viololončelá a kontrabasy. Husle patria do skupiny chordofonických strunových sláčikových nástrojov. Majú tieto časti: klenutú a rezonančnú skrinku s vyrezávanou hlavou, hmatník, 3-4 v kvintách ladené struny a sláčik. Vznikli v 16. stor. po zložení vývine z arabských sláčikových nástrojov a zo stredovekej európskej chotty, rubedy, fiduly, lúry a violy. V slovenskom ľudovom hudobnom inštrumentári sa zachovalo do 120 typov huslí: doštičkové (detské lopatkové), žľabčené bez lúb (detské dlabané, malé a veľké, oktávky, korytkové, žlobcoky, osmičkové) a skrinkové husle s lubami (dvojdoskové detské, osemhranné, osmičkové, ploché, muzikantské alebo riadne). Výrobou huslí a violončiel sa na Orave zaoberá Krystian Grzybacz z Podvlnky, ktorého sme prednedávnom navštívili.

K. Grzybacz (1972) sa narodil v Rabke a po ukončení ZŠ absolvoval výtvarné lýceum v Zakopanom a Hudobnú akadémiu v Poznani, odbor husliarstvo. V súčasnosti učí hudobnú výchovu v ZŠ v Podsrní, v ZŠ č. 1 v Podvlnku, v katolíckom lyceu v Rabke a lýceu v Jablonke.

- Hudbu a hudobné nástroje, - hovorí, - som si oblúbil prakticky od malíčka. Dá sa povedať, že pochádzam z hudobnej rodiny. Otec hrá na akordeón, mama veľmi pekne spieva a lásku k hudbe zdedili aj moji štyria súrodenci. Veľa vďačím tiež svojmu bývalému učiteľovi hudby Andrzejovi Krauczowiczovi z Nového Targu, ktorý ma v Czarc-

nom Dunajci učil hrať na gitare. S výrobou hudočných nástrojov som začal v roku 1997, hned po ukončení štúdia. Doteraz som vyrobil šesť violončiel a štvoro huslí. So svojimi nástrojmi sa zúčastňujem na rôznych súťažiach. Na poslednej medzinárodnej súťaži Henryka Wieniawského v Poznani, ktorá sa koná každých päť rokov, som v konkurencii 120 nástrojov z 23

štátov sveta získal 16. miesto a zvláštne ocenenie. Spriateliel som tam o.i. s mladým výrobcom violončiel z Čiech, Tomášom Burianom z Terlička pri Těšine, s ktorým si dodnes pišeme. Ako člen Zväzu poľských umelcov husliarov vo Varšave som sa v roku 1998 zúčastnil na hudobnej súťaži v Manchesteri v Anglicku a vlasti v Paríži. V októbri t.r. som bol ako pozorovateľ na súťaži v talianskom meste Cremona, odkiaľ pochádzali takí husliarski majstri ako Andrea Amati, Antonio Stradivari, Giuseppe Guarneri a iní. Poľské husliarstvo vďačí za svoju vysokú úroveň dnes už vyše 90-ročnému Franciszkowi Mardukovi zo Zakopaného.

V husliarovej dielni

Majster K. Grzybacz so svojim dielom

V dielni

- Na výrobu husiel a violončiel, - pokračuje K. Grzybacz, - používam drevo z tzv. vlnistého javora a vysoko-horského smreka. Javorové drevo vozím z Beskýd a smrekové z okolia Žywca a z Tatier. Pred začiatkom práce musí drevo schnúť 4 až 5 rokov. Potom sa narežú štyri dosky v tvaru trojuholníka, dĺžka 90 cm, z ktorých zliepam spodnú a vrchnú časť budúceho nástroja. Boky, ktoré sú hrubé 2 mm, sa vyhýňajú namokro a nahorúco. Tvar nástroja vyrezávam pásovou pilou podľa pripravenej šablóny. Zadnú časť nástroja, boky a hlavicu robím z javorového dreva, ktoré prednú časť zo smreka. Po obvode prednej a zadnej steny sa vkladá žilkou, ktorá je z ebenu alebo javora. Predná stena, ktorá musí byť vypuklá, sa vydlabáva dlátom. Zadnú stenu, ktorá je hrubá 3 až 7 mm, sa k nej prilepa špeciálnym kostným lepidlom, po čom schne 3-4 hodiny. Vo forme zostáva zadná časť a boky, ktorých výrobný postup je podobný. V prednej časti sa napokon vyrezú dva otvory v tvaru písmena „f“ a vliepa sa basový trámik, ktorý prileha do prednej a zadnej steny. Vyrezávaná hlava, do ktorej sa vyvŕtajú štyri otvory na kolíky, sa robí podľa šablóny a hmatník sa prilepi k trupu nástroja. Hotový nástroj sa napokon nalakuje.

Drevo na výrobu huslí musí schnúť 4 až 5 rokov

Poznamenajme, že každý husliar si lak vyrába sám miešaním niekoľkých špeciálnych živíc. Po nanesení 20 až 30 vrstiev laku, ktorý má žltý, červený, pomarančový či hnedý odtieň (každý nástroj má iný), sa necháva schnúť 2-3

mesiace. Až v poslednej fáze sa namontujú struny, kolíky a čierna ebenová nôžka (na violončelo), ktoré kupuje v Krakove, Varšave či Poznani. Nástroj treba ešte precízne naladiť, čo si Kryšťian robí tiež sám. Husle majú struny G,

D, A, E a violončelo C, G, D, A, počítajúc od najhrubšej. Ako som sa dozvedel, budúci zvuk nástroja závisí najmä od druhu použitého dreva a spôsobu výroby. Poznáme ho samozrejme až potom, keď sa ľom po prvý raz zahrá.

V pracovni husliara sa okrem základnej formy nachádza množstvo náradia, ktoré je nevyhnutné pri výrobe hudobných nástrojov, o.i. rôzne dláta, špeciálne oceľové hobličky, nožiky ostré ako britva, kotúčová a pásová píla a niekoľko druhov štetcov. Vo dvore, pod strieškou, sú poukladané javorové a smrekové dosky, narezané do troujhlníkovitých tvarov, ktoré sa sušia, aby boli pripravené na výrobu ďalšieho nástroja. Celý výrobny proces (bez lakovania), trvá 5 mesiacov. Cena kvalitného violončela je okolo 8 tisíc zlotted, kým husle sú o niečo lacnejšie.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

KRÁTKO ZO SPIŠA

Koncom októbra prebiehali na hornom jazere nedeckej priehrady dosť ne-tradičné práce. Pracovníci maniowskej firmy Manstel naťahovali po dne jazera elektrickú linku vysokého napätia v dĺžke 2,6 km, ktorá spája vodnú elektráreň v Nedeci s Fridmanom. Vedenie bolo skonštruované tak, aby netvorilo elektrický ani magnetický pól, a neškodilo životnému prostrediu.

Koncom októbra t.r. sa v Gminnom kultúrnom stredisku v Łopusznej konala XI. slávnosť nárečia goralského, ktorého sa zúčastnilo 50 recitátorov a ľudových rozprávačov. Aj tentoraz si veľmi dobre počínali súčižiaci zo Spiša. Medzi staršími recitátormi obsadila prvé miesto Katarzyna Ocoń z gymnázia v Krempachoch a medzi najmladšími účastníkmi porota najvyššie ocenila Helenu Chalupkovú z Novej Belej.

Okresný športový zväz v Novom Targu usporiadal v októbri t.r. hádzanárske majstrovstvá Novotarského okresu pre žiakov navštievujúcich gymnázia. Medzi dievčenskými družtvami si prvenstvo vy-

bojovali hádzanárky z Fridmana pod vedením učiteľa E. Brzyzka.

23. októbra t.r. došlo v Repiskách k tragickej nehode. Počas polných prác sa na strmom svahu prevrátil traktor a prialci 48-ročného traktoriesta, ktorý bol s ťažkými zraneniami prevezený do nemocnice.

Koncom októbra t.r. došlo v Čiernej Hore ku krádeži koňa v hodnote 3,5 tisíc zlotted. Našťastie polícia ukradnuté zviera čoskoro našla v Bukowine Tartrańskiej.

18. októbra t.r. došlo v Tribši do tragickej nehody. Vo večerných hodinách automobil značky Polonez narazil do skupinky detí, ktoré sa vracali z kostola. Tri deti s ťažkými zraneniami boli okamžite prevezené do nemocnice. Žiaľ, jedno z nich - 6-ročné dievčatko, niekoľko dní po nehode zraneniam podľahlo.

Krátko pred sviatkom Všetkých svätých sa belianski farníci rozhodli upraviť cestičky na miestnom cintoríne (na snímke). Kedže počasie im prialo, podarilo sa im cestičky načas vyložiť kamennými dlaždičkami.

Text a foto: JÁN BRYJA

Kňaz J. Malec celebriuje sv. omšu v slovenčine

Krajania v lapšanskom kostole

PORADA ŽIVOTA '2000

Stalo sa už tradíciou, že na záver roka sa striedavo na Spiši alebo na Orave koná výročná porada Života, na ktorej sa stretáva redakcia so svojimi spolupracovníkmi, dopisovateľmi a s krajanským aktivom. Jej dejiskom boli tentoraz Vyšné Lapše.

Porada sa konala 29. októbra v miestnej krajanskej klubovni za účasti takmer 70 krajanov z oravských a spišských miestnych skupín SSP. Bol medzi nimi aj čestný predsedca SSP J. Molitoris, podpredsedovia ÚV SSP Žofia Chalupková a Dominik Surma, predsedovia obvodných výborov a miestnych skupín. Pred začatím porady sa krajania zúčastnili v kostole sv. Petra a Pavla na slovenskej svätej omši, ktorú celebroval kňaz Jozef Malec. Po skončení bohoslužieb sa premiestnili do nedalekej klubovne, kde ich v mene miestnej skupiny Spolku vo Vyšných Lapšoch privítal jej predseda Jozef Krišák.

Poradu otvoril a viedol šéfredaktor Života Ján Šternogá, ktorý najprv

podakoval krajanom za ich úsilie pri zbieraní predplatného a roznášaní Života a predstavil program rokovania. Skôr, než sa začali sa krajanom v krátkom programe predstavila lapšanská dievčenská skupina moderného tanca pod vedením D. Kriškovej.

Tematika porady bola veľmi široká, avšak jej hlavnými bodmi boli už tradične: zabezpečenie predplatného nášho časopisu na rok 2001 a debata o najdôležitejších otázkach Života, Spolku a celej našej národnostnej menšiny. Najskôr však šéfredaktor Života J. Šternogá oboznámil prítomných z výsledkami predplatiteľskej súťaže v zbieraní predplatného na tento rok a súťaže dopisovateľov o Zlaté pero, ktorú vyhral kajan Ján Brinčka z Fridmana pred Lýdiou Mšalovou a Bronislavom Knapčíkom. Podobne ako v minulom roku, aj tentoraz najviac Životov predplatili krajania z Krempách (208), pred Novou Belou (178) a Jurgovom (146).

Ako konštaoval šéfredaktor, počet odoberateľov nášho časopisu sa udržuje približne na rovnakej úrovni, aj keď by bolo dobré, keby sa všetky miestne skupiny snažili získať ďalších predplatiteľov. Najaktívnejším účastníkom súťaže odozvadla redakcia neveľké finančné odmeny. Pri plánovaní budúceho nákladu Života účastníci porady prediskutovali aj otázku jeho ceny, ktorá kvôli rastúcim nákladom musela byť trošku zvýšená. Krajania súhlasili s cenou 2,00 zl. za číslo, čiže ročné predplatné bude stať 24 zl.

Vyše dvojhodinovú diskusiu začali samozrejme pripomienky na adresu redakcie a Života. Krajania sa zhodli v názore, že náš časopis je na veľmi dobrej úrovni, tak po obsahovej ako aj grafickej stránke, aj keď by sa v ňom zišli tiež príspevky s náboženskou tematikou. Šéfredaktor Života poukázal na potrebu výchovy detí v národnom duchu a oživenia činnosti miestnych skupín. Ak sa chceme udržať musíme venovať väčšiu pozornosť otázkam národného poviedomia. Budeme sa jej venovať aj na stránkach nášho časopisu.

Lapšania spolu (zľava): J. Krišák, S. Šoltýs a C. Blažošek

Oravci počas diskusie. Pri slove J. Soľava

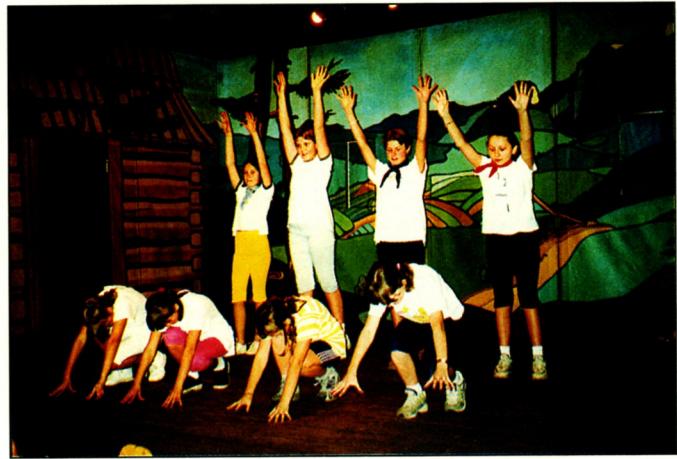

Otvorenie porady (zľava): J. Molitoris, F. Mlynarčík, J. Šternoga a Ž. Chalupková

K tradične diskutovaným otázkam patrilo aj tentoraz školstvo a bohoslužby v slovenskom jazyku. Účastníci porady poukazovali tiež na pretrvávajúce fažnosti našich študentov študujúcich na stredných a vysokých školách na Slovensku, prejavovali nespokojnosť so znižovaním štipendií a zavedením vízovej povinnosti. Mnohí krajania sa zhodli v tom, že preukaz zahraničného Slováka stráca pre krajanov význam, keď jeho držitelia aj tak potrebujú víza. Ako podotkol predsedu OV SSP na Spiši F. Mlynarčík, bolo by najlepšie, keby Slovensko zaviedlo pre krajanov dvojité občianstvo. Krajania poukázali aj na slabú informovanosť na Slovensku o našej menštine. - *Mnohí Slováci o nás vôbec nevedia*, - hovoril F. Mlynarčík, - napr. pred nedávnom prišla na navštěvu do Jurgošova poslankyňa NR SR, ktorá bola veľmi prekvapená, že tu žijú Slováci, lebo o tom nič nevedela. Andrej Skupín z Novej Belej navrhhol pozývať na naše porady aj štátnych úradníkov zo Slovenska, aby sa aj touto cestou

oboznámili s našou menšinou a jej problémami. Krajan Jozef Krišák z Vyšných Lápš poukázal na nezáujem o našu menšinu niektorých organizácií pôsobiacich aj v našom regióne, napr. Euroregiónu Tatry, ktorý vôbec nebere na vedomie našu existenciu: - *Škoda, že aj slovenskí predstaviteľia EU na nás zabúdajú, myslím si, že požiadavka dvojitého občianstva je z našej strany opodstatnená. Ved' my sme nadalej Slováci a slovenského občianstva sme sa nikdy nezrieckli.*

Slovenské bohoslužby sa v súčasnosti odbavujú v siestich farnostiach na Spiši a v jednej na Orave. Je však potrebné ich zaviesť aj do ďalších našich obcí. Krajanka Mária Milonová z Čiernej Hory poukázala aj na potrebu udržiavania v našich obciach slovenských nápisov. - *Dávajme na hroboch našich krajanov slovenské náписy*, - vyzývala, - lebo to je dôkaz aj pre návštěvníkov našich obcí, že tu žili a žijú Slováci. František Harkabuz z Harkabuza navrhhol, aby pri príležitosti ďalších porad Života sa sv. omša slúžila za krajanov - propagátorov a čitateľov

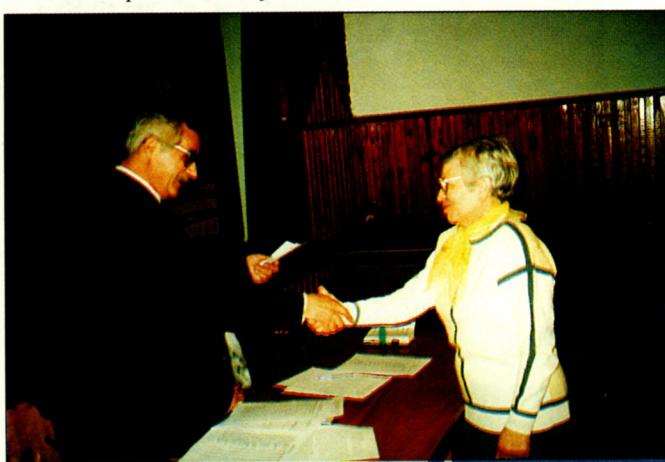
Vystúpenie lapšanskej dievčenskej skupiny moderného tanca

nášho časopisu. Hovorilo sa aj o potrebe neustáleho pripomínania našich dejín deťom a mládeži aj na stránkach Života. Ako spomenula krajanka M. Milonová, dejiny Spiša a Oravy nepoznajú nielen návštěvníci týchto končín, ale neraz ani naša mládež, preto je na starších krajanoch, aby im ju pripomínali. Debatovalo sa aj o iných krajanských problémoch. Napr. krajan Štefan Karlák z Jablonky, ktorý je členom Spolku sv. Vojtech, dováža pre ostatných členov kalendáre SSV zo Slovenska. Má však problémy s polskými colnými orgánmi pri ich prevážaní cez hranicu.

To boli len niektoré témy krajanskej diskusie. Hovorilo sa však aj o organizovaní predsjazdových schôdzí, spolupráci krajanov s Odborom mladých matičiarov v Poprade a pod. K niektorým z nich sa ešte na stránkach nášho časopisu vrátíme. Na záver chceme krajanom podakovať za ich ochotu a obetavosť v propagovaní Života a získavaní jeho predplatiteľov a popriať im veľa zdravia a osobných i pracovných úspechov.

Text a foto: JÁN BRYJA

L. Mšalová preberá od šéfredaktora odmenu v súťaži o Zlaté pero

Spišiaci a Oravci pri spoločnom stole

riatelia ma pozvali na silvestrovskú polovačku na diviaky. Rád som sa prisľúbil, lebo spoločnosť bola dobrá. Snehu v tú zimu napadalo neúrekom, nuž sa ukazoval dobrý záver polovníckej sezóny.

Zhromaždili sme sa ešte za tmy na námestí starobylého mesta L... pri historickej železnej klietke. Sneh vrždal pod podupávajúcimi nohami polovníkov. Okrem nás na námestí nebolo ďivej duše. V sporom osvetlení vyzeralo námestie ako kulisy pre historický film. Svoje vedľa seba črtali sa ponuré kontúry evanjelického a katolíckeho kostola. Štýlovo nesúrodá mestská radnica vtesnaná medzi oba

chrámy sa márne snažila vytvoríť zjednocujúci dojem. To dokázali iba zimomrivo k sebe sa túliace kupecké a meštianske domy. Vari by nás ani nebolo prekvapilo, keby z arkádového podlubia radnice boli vykročili mestskí vartáši ozbrojení halapartňami a vŕzgajúc fažkým rovnomenrným krokom, vykročili na obchôdzku, alebo keby sa z niektorého domu bola mihiela zababušená postava ženy využívajúcej závoj tmy na zakrytie svojich odvážnych túlok.

Dumky a snívanie prerušil prozaický pokyn polovného hospodára na odchod do Doliny. Deň vstával lenivo. Vitali nás zasnežené lesy, záveje a bezveterné ticho. Polovačka sa začala.

Zvony z L... zaznievajúce zdaleka utvárali vianočnú a silvestrovskú náladu. Spod zasneženej halúzky vyskočila čiperná veverička a bystrými očkami si prezerala votrelca, ktorý pod jej stromom odhríňal sneh, aby ho neozialo v nohy. Napäťe ticho, potom klepot a nie veľmi hlasný pokrik približujúcich sa honcov oznamoval, že tu diviakov niet. Nuž, ale čože je pre vásnivého polovníka raňajšia neúspešná nadhánka! Netrpezlivo čaká na druhú, potom na tretiu a ešte na poludnie je presvedčený, že predsa niečo zastrelí.

Hospodárov optimizmus sa však akosi strácal. Ráno sebavedomé, energické pokyny, zvýšený hlas, teraz zrosené čelo, pohľady kamsi bokom a ospravedlňovanie, že predsa, doboha, tie diviaky tu niekde musia byť. Veríme mu, no hodiny sa miňajú a okolo druhej popoludní je už jasné, že z tejto časti revíru diviaky kamsi odtiahli. Po rôznych uštipačných poznámkach nespokojencov kolektívne sa rozhodujeme: nákladným autom sa presunieme do mladých smrekín na severnej strane pohoria, kam sa diviaky pred kopami snehu iste utiahli. Tejto téórii sme všetci uverili a onedlho sme opäť

s napäťím očakávali, kedy sa ozve túžobne želaný psí štekot a hlasný pokrik honcov duriacich z teplých pelechov čierneho zvera.

Ako hostovi pridelili mi výborné stanovište. Diviaky sa preplietali húštinou priamo na mnä. Poznal som to podľa brechotu psov. Zároveň s mojimi výstrelmi ozvali sa výstrely aj na iných stanovištiach. V hlbkom snehu sa diviaky pohybovali veľmi fažko. Záver polovačky bol teda úspešný. Ja som streli lančiaka a na svoj veľký zármutok postrelil veľkého kanca čierneho ako žúzoľ. Farbil výdatne, nuž som sa rozhodol za pomoci psov ho pre-

beznaďejne rukou smerom za utekajúcim diviacím preludem, obraciám sa a ponáhľam sa po svojej stope naspäť k spoločnosti. Nedostal som sa však daleko. Na čistinkách sa vo večernom šere belie koberec novučičkého snehu tak panensky, ako by po ňom nikdy nebola prešla noha človeka alebo zvera. Ešte chvílu kráčam, potom sa dávam do behu. Hora hučí, fujavica silnie. Snehový virvar neumožňuje nijakú orientáciu. Neviem, či kráčam na juh, či na sever. Cítim, že je zle. Rýchle sa rozhodujem, a volám z plného hrdla: haló, haló... Odpovedá mi zavýjanie snehovej fujavice, vrzgot a škripot zamrznutých stromov. Sneh sa lepí na viečka a pchá sa za golier. Medzi závanmi víchrice

zavýjanie snehovej fujavice, vrzgot a škripot zamrznutých stromov. Sneh sa lepí na viečka a pchá sa za golier.

Medzi závanmi víchrice

ešte dobre vidím, ale už neviem, či kráčam správne, či blúdim. Znovu na chvílu zastanem a horúčkovite si opakuju všetky poučky polovníkov, lyžiarov, znalcov prírody pre takúto situáciu.

Kedže volanie nepomáha, bez rozmyšľania dva razy vystrelím a čakám, z ktorej strany sa ozve odpoved. Márne. Vzdávam sa myšlienky úspešného návratu k miestu posledného honu. Zvyšok dňa musím využiť na zostup najkratšou cestou po spádnici až na nejakú lesnú cestu. Len nie k potoku! Tam sú najväčšie záveje.

To všetko domýšľam už na rýchлом pochode starou horou. Kráča sa mi obстойne, bez väčších prekážok a až teraz začínam byť hladný, ved od rána som nemal nič v ústach. Polovnícka kapsa s jedlom zostala v nákladnom aute. Stará vlastná skúsenosť ma

naledovať. Opantala ma predstava prekrásnych diviačich klov na umelecky vyrezávanej dubovej podložke. Súčasne ma trápili výcitky: Mal som lepšie zamieriť, nestrieľať na hustniaka, rýchlo opakovat.

Boriac sa vyše kolien v snehu, zapadajúc do zaviatych jám, len fažko sa predieram za psím brechotom hustou smrekovou a jedľovou mladinou, občas padajúc dolu tvárou do snehu.

Postreltený zver postupuje len fažko, je niekolko desiatok metrov predo mnou. Bolestivé skvínutie psika svedčí, že diviak sa bráni. Časté a veľké škvurny farby svedčia, že je už zoslabený a často oddychuje. Zrýchľujem krok v nádeji, že čochvíla už dostanem zvera na dosrel. Ani nepozorujem, že sa stmieva a silnejúci vetrik začína z konárov zhazovať snehové vankúše. Odrazu sa mladina končí, prechádzajúc do starého smrekového porastu. Snehu je ovela menej, chôdza ľahšia. Ale aj diviakovi sa zrejme lepšie uteká, lebo psí hlas sa vzdaluje. Kým sa dá, bežím prikrčený popod haluzy starých smrekov po diviačej a psej stope a nevšímam si ani smer cesty, ani silnejúci vietor. Dva-tri silné závany stačili však zakryť diviačiu stopu natoliko, že sa môžem orientovať iba podľa štekotu nášho výborného diviačiara Rexa, ktorý len namáhavo rozoznávam kdesi v diaľke. Chvíľu nerohodne postávam, ale varovné hučanie starej hory ma preberá do skutočnosti. Mávnuc

nabáda čerpať zvyšok energie veľmi rozvážne.

Fujavica zavýja a sem-tam počuf z okolitých úbočí praskot lámaných stromov.

Uvažujem, či nezostaf stáť v tejto pomere bezpečnej starej hore, nerozložiť vatru a čakaf do rozvidnenia. Predstava o poplachu, ktorý už zrejme medzi priateľmi nastal, a vedomie, že budú organizovať rozsiahle nočné pátranie v tejto nelútostnej fujavici, nútí ma zavrhnúť myšlienku na prenocovanie.

Kráčam, ako sa v tejto tme ešte dá. Zrazu viac nohami a inštinktom ako zrakom zistujem, že stojím na akomisi prieseku alebo na lesnej ceste. Onedlho nadobúdam istotu: kráčam po stále sa

zvažujúcej ceste, to znamená bližšie k ľudským obydliam. Odrazu je predomou sklad dreva - ako lesníci hovoria hôrny sklad. Snehová fujavica, i keď vyčíňa ako sto čertov, je mi zrazu na smiech. Nohy po pevnej ceste kráčajú ľahučko a i keď som zasnežený, zmáčaný a spotený, viem, že už som vyhral.

Furmani v baraku ma privítali s vyleplenými okálmi. Veru som bol doradený. Keď som im vysvetlil, čo sa so mnou stalo, stručne ma zorientovali: som práve na opačnej strane pohoria, niekoľko hodín cesty od miesta, kde sa skončila naša polovačka. Ani mi nebola hanba popýtať ich o kraječ chleba. Rýchle som upaloval dolu do-

linou, slastne prežívajúc čierny dedinský chlieb.

Bolo už nedaleko k polnoci, keď z poliesia v Doline som mohol oznámiť do K..., že som celý a zdravý. Najvyšší čas, lebo do rozsiahlych temných lesov zmietaných víchrícou práve vykročili záchranné čaty.

Čo som od priateľov „vyfasoval“ a čím som sa musel vykúpiť, o tom diskrétnie pomlčím.

Nakoniec som si vyslúžil ešte i posmech, lebo ráno furmani našli zhásnutého diviaka a pri ňom verného diviaciara Rexa. Poniekritor tvrdili, že nie je diviaka, ale on mňa prenasledoval a zahnal na opačný koniec sveta...

(Domová pokladnica 1983)

P.R. LANG BOZK NAVYŠE

Svetlo pouličnej lampy sa strácalo vo vlhkom lesku asfaltu omytého daždom. Na okraji cesty parkovali autá so stlmenými svetlami. Slepá ulica nedaleko štátnej cesty č. 3 bola beznádejne plná. Kopa áut jej dávala vnútromestský charakter. Toto miesto bolo široko-daleko známe ako parkovisko zaľubencov.

Bolo krátko pred polnocou, keď na okno auta, ktoré stálo ako posledné v prvom rade, ktosi slabu zaklopal. Dievča a mladík v aute videli vonku postavu, ktorá rozhadzovala rukami. Mladý muž otvoril okno. Vtedy gestikulujúci človek strčil dovnútra auta revolver a zasyčal:

„Otvor! Ale hned! Rýchlo! A nava klúčik!“

Potom neznámy stlačil kľučku. Dvere sa otvorili. Jednoznačný pohyb zbraňou prikazoval mladencovi aby vstal.

„Tvoje dokumenty!“ povedal rozkazovačne gangster.

Mladý muž mu ich podal a zločinec vložil doklady do náprsnej tašky a rozkázal:

„Sadni si za slečnu!“

Sám si sadol vedľa dievča, priložil mu zbraň na krk a obrátil sa k mladencovi:

„Odviaž si kravatu!“

Mladý muž poslúchol.

Chlap vzal kravatu a obrátil sa k dievča:

„Tu máš,“ povedal. Potom sa obrátil k mlademu mužovi:

„A teraz daj paprče! Dlaňami k sebe. A ty mu ich zviaž! Už aj! A nezíj tak na mňa! Len to nerob tak fajnovo. Neboj, prezije to!“

Vtom ganster vystúpil, rozkázal mladencovi aby ho nasledoval, otvoril kufor a naznačil mladému mužovi, aby doň vliezol.

„A teraz ani muk! Ak by si sa odvážil čo len raz zabúchať, v momente je z twojej slečny anjelik!“

Prudko pribuchol kufor a opäť si sedol na miesto vodiča. Napäťe v aute pomaly povoľovalo. Devča sa obrátilo k neznámemu mužovi a spýtalo sa:

„Čo s nami urobíte?“

„Nič!“ povedal a revolver držal stále v ruke.

„Mal som v práci jednu vecičku a zbral som ju. Neudrel som dosť silne. Muž pri okienku autobusovej stanice sa príliš skoro prebral a začal revať. Nebol som daleko, keď sa ozvala húkačka policijného voza.“

„A čo bolo ďalej?“

„Čo by bolo? Poliši budú zaručene snoriť aj tu. V takom prípade fa objímam a budem fa bozkávať. Revolver bude, pravdaže, v pohotovosti. Malý náznak zradu - a vieš, čo fa čaká.“

Vytiahol náprsnú tašku a prezrel si doklady mladého muža. Vodičský list i občiansky preukaz. Prečítal si, že sa volá Gersik, má 30 rokov, tmavé vlasy, nijaké osobitné znamenie.

„V poriadku,“ zamrmial. Potom sa obrátil k slečne:

„Máš nejaký preukaz pri sebe? Lebo tí ňufáči bývajú moc zvedaví.“

Ked prikývla, povedal s uspokojením: „Dobre,“ a dodal: „Abi všetko dobre klapalo, urobíme si malú skúšku. Pritíš sa ku mne a bozkaj ma!“

S odporom poslúchla.

Chlap však už nemal čas zhodnotiť jej nežnosť. Pri aute sa zastavila policijné pátračka. Prudko zabrzdila a z nej vystúpili dvaja policajti. Jeden sa naklonil nad okno. Ostatný sa odohralo

bleskovo. Chlap pritíulil k sebe dievča, bozkával ho a počkal, až strážnik na okno dva razy zaklope. Až potom, s výrazom muža vyrušeného v tejto situácii, pomaly otváral okienko. Druhou rukou posunul revolver do priestoru medzi sedadlami.

„Čo má byť?“ povedal strážnikovi.

„Smiem vidieť vaše doklady?“

„Prečo nie.“

Strážnik zalistoval v preukazoch a potom vrátil mužovi papiere. Podakoval sa a ešte sa spýtal, či nevidel pred pol hodinou nejakého muža, ktorý sa tade ponáhal.

Chlap chvíliku rozmyšľal, potom potriásol hlavou.

„Nie,“ povedal. „Nemal som čas pozerať von.“

Policajt kývol. Vtedy mu však jeho kollega čosi pošepkal. Hned nato sa strážnik opäť naklonil na okienko a povedal:

„Ešte by som rád videl preukaz vašej priateľky.“

„Povinnosť je povinnosť,“ povedal chlap a obrátil sa k dievča:

„Miláčik, vyber svoj preukaz z tašky. Pán komisár by si ho chcel pozrieť.“

Vtedy sa chlapa zmocnilo akési zlé tušenie, strach. Strčil ruku medzi sedadlá, aby vytiahol zbraň. To však už policajt otvoril dvere a zabránil mu v tom. S pomocou toho druhého vytiahol chlapa z voza a v momente mu nasadil putá.

Dievča vystúpilo z auta a otvorilo kufor. Policajt, ktorý kontroloval jej preukaz, pozrel na chlapa a povedal:

„Teda tam ste zatvorili brata slečnu!“

„Brata?“ spýtal sa prekvapene chlap.

„Veru brata. Prezradili nám to doklady. On sa volá Herbert Gersik, ona Renáta Gersiková. Obaja sú slobodní. A pretože sa brat so sestrou tak búrivo nebozkávajú, hned sme vedeli, o čo ide.“

(Domová pokladnica 1979)

Slávnosti posvätenia kríža sa zúčastnili zástupy veriacich

JUBILEJNÝ KRÍŽ

V nedeľu 5. novembra t.r. sa na samom vrchu Litvajovho kopca v Čiernej Hore konala slávnostná svätá omša, počas ktorej bol posvätený veľký jubilejný kríž, postavený nedávno na tomto mieste. Posviacky sa zúčastnili stovky veriacich z Čiernej Hory a okolitých obcí. Bohoslužby celebroval krakovský biskup Kazimierz Nycz, ktorý sa počas posviacky dotkol čiernohorského kríža relikviami z Kristovho kríža.

Stavba 21 metrov vysokého kovového kríža trvala takmer mesiac. Jej iniciátorom bol miestny farár Hubert Kasztelek, ktorého podporili farníci z Čiernej Hory a okolitých obcí. Kríž, ktorý projektoval Stanisław Tylka z Zakopaného podľa vzoru kríža na Gievonte, stojí na mieste, z ktorého je krásny vyhľad na široké okolie: Tatry, Pieniny, ba aj Babiu horu. Má byť symbolom viery a zmierenia v novom tisícročí. V jeho susedstve farníci postavili nevelkú drevenú kaplnku. (jb)

ZLATÍ JUBILANTI

27. septembra t.r. sa v Nedeckom zámku konala milá slávnosť, venovaná manželským párom z gminy Nižné Lapše, ktoré v tomto roku oslavili 50. výročie spoločného manželského života, čiže tzv. zlatú svadbu. Tohto vzácneho jubilea sa dočkalo 10 manželských párov. Sú to: Cecília a Jozef Kalatovci z Vyšných Láps, Alžbeta a Vojtech Kalafutovci z Nižných Láps, Mária a Ján Kutarňovci z Fridmana, Mária a František Šoltýsovci

z Lapšanky, Margita a Andrej Švientyovci, Jozefína a Andrej Milaniakovci, Mária a Alojz Vidovci, Mária a Ján Vidovci - všetci z Nedece, Mária a Ján Bednárovci a Margita a František Vidovci z Kacvínna.

Všetkým jubilantom zablahoželal predseda gminnej rady F. Payerchin a vojt gminy A. Kapołka, ktorý odovzdal jubilantom pamiatkové medaily od prezidenta PR A. Kwaśniewskiego a nevelké darčeky. K blahoželaniu sa pripájame aj my a do ďalších rokov prajeme oslavencom veľa zdravia, pokoja a milých, šťastných chvíľ v rodinnom krahu. (jb)

FUTBALOVÝ DVOJZÁPAS DIPLOMATOV

Počas jedného z tohoročných októbrových víkendov sa na slovensko-poľskom pohraničí uskutočnil zaujímavý futbalový dvojzápas medzi reprezentáciami Ministerstiev zahraničných vecí Slovenska a Poľska. Obe futbalové mužstvá tvorili zamestnanci ministerstiev, ale aj zastupiteľských úradov oboch

krajín - SR vo Varšave a PR v Bratislave, ktorí plne potvrdili, že vedia byť obratní nielen pri oficiálnych diplomatických rozgovoroch, ale aj na zelenom trávniku.

V prvom zápase, odohranom v sobotu 7. októbra t.r. v Starej Ľubovni, sa viac darilo hostom, poľským diplomatom, ktorí zvíťazili 3:1. Na nedeľnú odvetu v Nowom Sączi sa zasa lepšie pripravili reprezentanti slovenskej diplomacie, ktorí vyhrali 2:0. K víťazstvu im iste pomohol aj slávostný výkop veľvyslankyne SR M. Vášáryovej a jej povzbudzovanie počas celého zápasu.

Ako nás informoval účastník tohto zápasu, tlačový atašé veľvyslanectva SR vo Varšave Milan Novotný, zástupcovia oboch ministerstiev sa zhodli v zámere organizovať podobné športové stretnutia aj v budúcnosti. (js)

KRAJANSKÉ HNUTIE NA SLIEZSKU

Blíži sa koniec roka, je teda čas pozrieť sa zblízka a zhodnotiť činnosť našej miestnej skupiny a jej novozvoleného výboru na Sliezsku (so sídlom v Mikołowie). Keďže k špecifikе našej MS patrí najmä veľká roztrúsenosť členskej základne po rôznych sliezskych mestách, prvoradou úlohou výboru bola starostlosť o zaistenie pravidelných kontaktov členov a ich účasti na krajanských podujatiach, organizovaných v rámci schváleného programu činnosti MS.

Slávostný výkop veľvyslankyne M. Vášáryovej. Foto: M. Danišová

Slezskí volejbalisti na rozlúčku s letom

Krajania pri vatre na Skrzycznom. Foto: B. Knapčík

Dá sa povedať, že tento cieľ bol splnený; na našich podujatiach bola každým vysoká frekvencia a navyše zlepšilo sa rozširovanie Života medzi členmi, takže čitatelia mali vždy načas správy zo svojich rodnych obcí na Orave a Spiši. V súvislosti s tým možno predpokladať, že v nastávajúcom roku sa počet predplatiteľov nášho časopisu môže ešte zväčšiť.

Pravidelné kontakty so Slovenskom a jeho umením majú najmä krajania v Mikołowe. Stačí spomenúť, že napr. na rozlúčku s jarou mal v mikołowskom kostole sv. Vojtechu, ktorý je odnedávna patrónom mesta, organový koncert známy bratislavský hudobník, prof. dr. Ján. V. Michalko. Ešte predtým svoje práce v meste vystavoval znamenitý slovenský maliar Peter Pollág. Navštívili nás tiež dychovky z Dubovej a Klimkovíc, ako aj športovci a spevokol z Vrútok.

Vyhliadky do budúcnosti v tejto oblasti vyzerajú veľmi sľubne, tým viac, že prednedávnom podpísal Mikołow dohodu o spolupráci s prihraničným mesteckom Klimkovice. Nám sa však marí slovenská sv. omša v našom kostole sr. Vojtechu. Možno to nebude len sen. Vysvitlo totiž, že mikołowský pán farár A. Janik nemá nič proti tomu a súhlasi so slovenskými bohoslužbami napr. počas nášho odpustu na sv. Vojtechu, ktoré by k nám prišiel odbaviť pán farár z Námestova aj s kantom a kostolným zborom. Veľmi si ceníme túto ochotu a veríme, že sa tento náš sen, ba teraz skôr už reálny plán - uskutoční.

Teší nás angažovanosť našich členov, ktorí pozorne sledujú naše celokrajanské spolkové podujatia, ako sú napr. Dni slovenskej kultúry, porada dopisovateľov Života, fašiangy v Krempachoch a pod. Niektorí sa ich aj zúčastňujú, aj keď, žiaľ,

bez pozvánok. Teší nás ešte viac, že sa členovia MS aktívne zúčastňujú našich kultúrnych podujatí na Silesku. Ich kalendár sa odnedávna obohatil o folklórnu prehliadku v Szczyrku. Cez prázdniny sa už tradične zúčastňujeme na tzv. Kultúrnom týždni Beskýd, počas ktorého vystupujú u nás i slovenské skupiny. V tomto roku to boli o.i. Hradisko a Vrútky. Pre nás je toto podujatie vzácne aj preto, že poskytuje príležitosť nadvázovať kontakty so slovenskými kultúrnymi činiteľmi.

Musím sa nakoniec zmieniť o našom najväčšom podujatí - krajanskej vatre, ktorá sa už tradične uskutočňuje prvú sobotu a nedeľu po skončení kalendárneho leta. V tomto roku sa konala 23.-24. septembra na vrchole Skrzyczného za účasti veľkého počtu krajánov, najmä mladých, ale aj našich poľských priaznivcov. Bolo to veľmi vydarené podujatie, v rámci ktorého sa konali rôzne športové súťaže, krajanské besedy, gitarové koncerty, posedenia pri vatre so spevmi a opekaním klobások, ba aj tancovačka. Všetci sa rozchádzali veľmi spokojní a s pevným presvedčením, že sa na budúcej vatre opäťovne stretnú.

Brono

PAPEŽSKÉ OCENENIE M. SERVÁTKOVI

Pápež Ján Pavol II. pri príležitosti 22. výročia svojho pontifikátu udelil veľvyslancovi Slovenskej republiky pri Svätej stolici Mariánovi Servátkovi Veľký kríž Rytierskeho rádu pápeža Pia IX. Slávnosť udelenia sa konala 21. októbra v apoštolskom paláci vo Vatikáne. (TASR)

SO SMETISKAMI DO EURÓPSKEJ ÚNIE

Ludstvo celého sveta speje k pokroku a čoraz civilizovanejšiemu životu. Všetko sa zlepšuje a smeruje k tomu, aby človek žil v ekologicky zdravom prostredí. Rastú nároky na blahobytnejší život nie len v mestách, ale i na vidieku.

Pamäťom si časy, keď zákazníci napr. v potravinárskom obchode museli mať so sebou papierové vrecúška, lebo predavačka im nemala do čoho zabaliť predaný tovar. Šetrilo sa na všetkom. Dnes kúpujúci dostáva každú maličkosť esteticky zabalenú. Žiaľ, obaly sú najčastejšie z umelej hmoty a tým vzniká nový problém: čo robiť s takýmito obalmi? Je ich v každej domácnosti neúrekom. Nikto nemá miesto na ich uskladňovanie a rád by sa ich čím skôr zbavil. Lenže ako? Papierové obaly možno, pravdaže, spáliť, ale čo robiť s umelými látkami a konzervovými plechovkami?

Svojho času rozmiestnili v Zubrici kontajnery, ktoré problém smeti čiastočne riešili. Lenže v súčasnosti sa Gminný úrad v Jablonke rozhodol kontajnery zo Zubrice odstrániť, keď vysvitlo, že niet nikoho, kto by smeti z obce vyvážal. A tak v našom chotári vznikajú nové smetiská, odkiaľ vietor roznáša smeti po celom okolí. Ľudia vynášajú z domov odpady a všetky zbytočné veci do lesa, k potokom, ba hŕdzu ich priamo do rieky a na iné miesta. Všade je plno špinie a ekológia je vážne ohrozená. Zdá sa, že sa v gmine o naše životné prostredie a estetický vzhľad obcí nikto nestará. A predsa každá obec má v gminnej rade svojich zástupcov,

ktorí by sa mali zaujímať aj o tieto záležitosti.

Natíska sa konštatácia, že v oblasti čistoty životného prostredia nám ešte veľa chýba k úrovni západných európskych krajín. Je preto najvyšší čas pouvažovať o tom, či máme do Európskej únie vstúpiť s hŕbou povaľujúceho sa haraburdia. Ved' ak sa nič nezmení, stihнемe zasmetiť celú Európu. Nebude to dôvod k hrdosti, ale naopak - k hanbe.

LÝDIA MŠALOVÁ

OBYVATEĽSTVO NA ORAVE

Ako sme sa dozvedeli, na konci roka 2000 bol v oravských obciach, ktoré patria do gminy Jablonka, Veľká Lipnica, Czarny Dunajec a Raba Wyżna, nasledujúci počet občanov a domov:

- v gmine Jablonka: Jablonka: 4650 občanov - 1120 domov, Chyžné: 1081 - 315, Malá Lipnica: 3089 - 660, Oravka: 965 - 260, Podvlk: 2348 - 490, Dolná Zubrica: 1621 - 350, Horná Zubrica: 2896 - 600,

- v gmine Veľká Lipnica: 5469 - 1315 (spolu s Kyčorami)

- v gmine Czarny Dunajec: Podsklie: 827 - 195, Pekelník: 2235 - 415,

- v gmine Raba Wyżna: Podsrnie: 784 - 155, Harkabuz: 513 - 110, Bukowina-sídisko: 218 - 47.

Spolu býva na Orave 26 696 občanov v 6032 domoch.

PETER KOLLÁRIK

WARHOL VO VARŠAVE.

Časť expozície Múzea moderného umenia Andyho Warhola v Medzilaborciach bola súčasťou medzinárodnej výstavy najznámejších svetových výtvarníkov pod názvom Klasici 20. storočia, ktorú otvorili 23. októbra t.r. vo Varšavskej galérii súčasného umenia. Počas štyroch týždňov sa poľským milovníkom umenia predstavilo osem Warholových obrazov, o.i. Čierna a zlatá Apolónia, Portrét Jackie Kennedyovej a Motýľ. Ide o prezentáciu najslávnejších umelcov tohto storočia - Picassa, Vasare-

Záber na pamätku pri príležitosti Dňa armády SR. Foto: A. Bočkoráš

lyho a pod., medzi ktorými nemohol chýbať ani americký kráľ pop-artu pochádzajúci zo Slovenska Andy Warhol. (TASR)

RECEPCIA KU DŇU ARMÁDY SR

Koncom septembra t.r. sa v rezidencii veľvyslankyne SR Magdy Vásáryovej

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 1. novembra 2000 zomrel po dlhej a ťažkej chorobe vo veku 61 rokov

PhDr. CYRIL ŽUFFA-MARTINOV

- vedecký tajomník Matice slovenskej a podpredseda Bernolákovej spoločnosti. Rozlúčka so zosnulým sa konala 6. novembra 2000 v Dome smútku vo Vrútkach. Navždy nás opustil dobrý a vzácný človek, veľký priateľ Slovákov v Poľsku. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlubokú sústrast.

MS SSP v Novej Belej a redakcia Života

* * *

Dňa 23. septembra 2000 zomrela v Podvliku vo veku 95 rokov krajanka

CECÍLIA VILČEKOVÁ

Zosnulá bola najstaršou obyvateľkou obce. Vychovala päť detí a dočkala sa 9 vnukov a 11 pravnukov. Odišla od nás dobrá krajanča, starostlivá matka, babička a prababička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Podvliku

* * *

Dňa 4. októbra 2000 zomrel v Chyžnom vo veku 70 rokov krajan

EUGEN TISONČÍK

Zosnulý bol dlhoročným odoberateľom a čitateľom Života a členom nášho Spolku. Odišiel od nás dobrý krajan, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Chyžnom

Z KALENDÁRA NA DECEMBER

Záhradkári

Je to už zimný mesiac, ale ak to dovolí počasie, dokončujeme práce, ktoré sme nestihli urobiť v novembri. Môžeme rozhoďť hnoj či kompost alebo rýľovať, samozrejme ak pôda nezamrzla. Pokračujeme v boji proti myšiam a kladieme otravu (otravené zrno) na mieste ich výskytu. Robíme to aj v pivničiach a komorách, kde uskladňujeme zeleninu a ovocie. Pravidelne kontrolujeme uskladnené ovocie a zeleninu, hľúzy georgín a iných plodín, a ak sa niečo kazí a hnije, ihned ich odstráime. Ak nám vädne koreňová zelenina, môžeme ju poliať 0,3-0,5% roztokom manganistanu draselného (hypermangan), ktorý aspoň 2 dní vopred rozpustíme v menšom množstve vlažnej vody. Tak isto možno poliať vádnúce hľúzy georgín a iných kvetín (uložených v suchom prostredí) a po obschnutí zasypať pieskom bud' rašelinou a prikryť fóliou. Skladovanie je náročná činnosť, preto skúsení záhradkári dbajú i o udržanie vhodnej vlhkosti vzduchu (ak je vzduch presušený, polievajú dlážku bud' nechajú odparovať väčší kus navlhčenej látky) a teploty, ktorá by sa mala pohybovať od +1° do +6°C. Dôležité je aj pravidelné vetranie skladovacích priestorov.

V posledných rokoch sa na našom zeleninovom trhu objavilo viac nových plodín, predtým u nás nestretávaných, ktoré sa tešia obľube. Skúsme ich dospelovať aj my. Napr. baklažány (ľul'ok vajcovitý), ktoré majú podobné nároky ako

rajčiaky. Z ich plodov možno robiť rezne. Z uhorkovitých sú to napr. patizóny, ktorých mladé plody možno nakladať ako uhorky. Dozreté sa pripravujú ako tekvička. Zaujímavá je tiež brokolica, zelenina podobná karfiolu, veľmi bohatá na vitamíny. Keď sa jej ružica, ktorá práve dorastá, vylomí, narastajú od spodu ďalšie ružice, a to od včasnej jesene do zimy.

Ovocinári

v tomto mesiaci tiež dokončujú práce, ktoré nestihli urobiť skôr. Keď napríklad plánujú na jar výsadbu stromov, musia prene kopať jamy už teraz. Ak nie je príliš chladno, režú vrúbale na jarné štepenie - najprv kôstkovín, potom jadrovín. Vruble po zviazaní do zväzkov a označení podľa odrôd treba uložiť do vlnkého piesku v debničkách a zakopat v záhrade. Teraz treba tiež nutne prekontrolovať ploty, najmä pri spodku, či sa niekde nemôžu prehrabat zajace a každé poškodené miesto opraviť. Totiž počas tuhšej zimy by nám zajace mohli ohrýzť všetky ovocné stromy. V neoplotených záhradách stromčeky musia mať kmene obalené slámovou, čečinou, prútím alebo inými chráničmi. Dobre je tiež natrieť kmene vápenným mliekom.

Chovatelia

hydiny by v decembri mali rozhodne predĺžovať deň umelým osvetlením, čo v

priprade sliepok má veľký význam pre udržanie vysokej znášky vajec (takmer ako v lete). Môžeme to ľahšie dosiahnuť, ak sliepkam budeme do kŕmnych dávok, najmä večer, pridávať trochu zrnovín. Nesmieme zabúdať, že sliepkam aj v zime treba dávať vodu a pravidelne ju dopĺňovať. Vajcia sa v hniezde nemajú prenechávať dlho, aby nezmrzli. Stelivo treba vymieňať pomerne často, aj keď v zime nie sú tak priaznivé podmienky pre rozvoj choroboplodných zárodkov ako v lete.

Včelári

majú v tomto mesiaci najmenej práce. Vo včelnici je relatívny pokoj. Včelstvá sa definitívne stiahli do zimného chumáča a len tichý pravidelný šelest prezrádza, že žijú. Včelár však by sa z času na čas by mal prejsť občalec úľov a presvedčiť sa, či včelstvá niečo nevyrušuje, či prudké vetry nezhodili striešku alebo neprevrátili úle. Ak sú včelstvá chránené pred otrasmami a hlukom, zimujú dobre. Preto sa treba postarať o to, aby sa v blízkosti úľov nenachádzali deti, ba ani hydina. Dokonca rúbanie dreva na dvore pôsobí na včelstvá škodlivovo. Voľný čas je dobre využiť na opravy a prípravu všetkého, čo budeme v nastávajúcej sezóne potrebovať. Napr. zbijeme si nové rámkiky a drôtuje ich, kým staré čistíme a dezinfikujeme. Môžeme vydenzifikovať aj staré, prázdne úle, aby sme v prípade potreby mali kde uložiť nové roje, bud' roje po vyrojení. Ide skrátka o to, aby sme na novú sezónu boli dobre pripravení. (jš)

ZBIERAME BYLINY

Našou dnešnou liečivou rastlinou bude ZÁDUŠNÍK BREČTANOVITÝ (lat. *Glechoma hederacea L.*), trváca rastlina s polovzpriamenou, bohatou olistenou byľou (obyčajne dve), dlhou asi 40 cm a pyskatými, modrofialovými kvetmi. Rastie na tienistých miestach záhrad, pod stromami, vo vŕbovo-topoľových lesoch, v susedstve iných liečivých druhov, ako príchl'ava, baza čierna, ostružina ožinová a pod. Zbiera sa celá rastlina bez koreňov v čase kvitnutia, ktorú po očistení sušíme v tenkých vrstvách na zatienenom, vzdušnom mieste.

Zádušník obsahuje triesloviny, draselné soli, saponíny, cholín, horkú látku glechomín a trochu silice. Používa sa ako prostriedok na uľahčenie vykašlávania, ako dezinfekčný, ale aj močopudný a mierne sťahujúci prostriedok. Kedysi sa využíval ako zelenina do polievok, neskôr ako liek pri plučných ochoreniach a zvonka na osetrovanie rán, a to bud' v sušenej forme (čaj) alebo ako obklad z čerstvej vŕate. Hojne po ňom siaha ľudová medicína, najmä na liečenie kašľa v druhom štádiu, pri vykašlávaní hlieu, pri kataroch horných dýchacích ciest a iných prechladnutiach (vo forme čaju). Keďže obsahuje veľa trieslovín, využíva sa pri liečení hnačiek (v kombinácii napr. s listami

jahody alebo maliny), pri kataroch močového mechúra a pod.

Rastlina má dezinfekčný účinok, preto vývar z nej možno užiť pri zápaloch v ústnej dutine (zápal mandlí, d'asien a hrtanu) a na vyplachovanie zlehojaciach sa rán a predkolenných vredov.

Odvar možno použiť aj ako kúpel alebo obklady pri hemoroidoch, podliatinách a niektorých kožných chorobách, pri nechutenstve a na podporu trávenia. Pri týchto chorobách sa pijú denne 2-3

poháre čaju, pripraveného zaparením 1-5 g rezanej drogy zaliatej 1/4

litrom vody. Môže sa však použiť aj v podobe výlisku z čerstvej vŕate a vtedy sa užíva denne 25-100 ml šťavy. Na vonkajšie užitie možno používať silnejšie zápary alebo vývar. Silnejší vývar používajú aj veterinári na liečenie hnačkových ochorení drobných zvierat, napr. kuřeciek. (jš)

AKO BOL FEDOR PACHOLÍK V BETLEHEME

Vraj vtedy, keď sa mal narodiť Vykupiteľ sveta, ľudia najväčšmi iba o tom vraveli, aké sú plané časy a čo všetko by sa malo stoj čo stoj zmeniť. No aj o tom, ako by sa malo začať žiť. A ten čas skutočne prišiel, keď sa narodil Spasiteľ sveta v meste Betleheme. Od jeho príchodu na tento svet sa na zemi naozaj začal nový život.

Ľudia sa postupne podozvedali o jeho príchode, preto prichádzali k nemu, aby sa mu poklonili.

Prví boli betlehemsí pastieri, lebo im anjel oznámil, že sa narodil Spasiteľ. Potom došli aj iní Betlehemčania a vie sa aj to, že sa na cestu vybrali traja mudrci z dalekých krajov. Tí napokon prišli až do Jeruzalema, zastavili sa pri kráľovi Herodesovi a vyzvedali sa ho:

„Kde je novonarodený židovský kráľ? Videli sme jeho hviezu na východe a chceme sa mu ísť pokloniť.“

Kráľa Herodesa preveľmi prekvapila, no aj rozrušila zvest, že by sa vraj mal narodiť nový kráľ v krajinе. Ved' o tom by mal nadovšetko vedieť on sám! I naskonku dal pozvolávať veľkňazov a zákonníkov ľudu, aby mu vysvetlili, čo vedia o tejto veci. A tí bez rozpakov odpovedali:

„V Betleheme, v Judsku, lebo tak píše prorok!“

Mudrci sa podákovali za správu a hned' hybaj ta ... Zvest o príchode Mesiáša na svet sa najprv rozniesla po celom Judsku, ale časom sa dozvedeli o všetkom aj v iných krajinách, ba zaletela aj k nám pod Vysoké Tatry. Nad touto zvestou sa zamýšľal jeden z našich chlapcov - volal sa Fedorík -, a ten zrazu začal radit' iným chlapcom:

„Ej, veru by sa aj nám patrilo zájst' do Betlehema a pokloniť sa novonarodenému Dieťaťu!“

„Ved' hej, tak je, ale keď je to ďaleko-pred'aleko,“ namietal jeden z nich. A druhý pridal:

„Ani by sme ta netrafili, keď je to v cudzom kraji.“

No Fedor sa vraj nedal odradiť od cesty a ešte v ten deň sa vybral rovno do Betlehema. Tak vec uvážil, že nakoniec mu ktorí ukáže cestu a poradí, ako ta dôjst'. A čože by nešiel, ved' kol'kí ľudia boli takí, čo priam celý svet obišli.

Chlapec napokon naozaj došiel do Betlehema, a tak, že ani sám nevedel hned' odpovedať, ako sa mu to podarilo. Iba to sa mu zdalo, že ho nohy veľmi ľahunko niesli, ba zacítil, že mu akoby narastli krídla alebo že ho nebodaj ktorí unáša v náučí. V Betleheme už ľahko našiel Svätú rodinu. Panna Mária aj s Jozefom ho s radosťou privítali i ukázali mu krásne, utešené Jezuliatko. Ani vypovedať, akú mal v tej chvíli radosť!

Zrazu sa však veľmi zháčil i zahanbil, lebo zbadal, že Novorodeniatku nič nedoniesol, že prišiel s holými rukami. A to sa nepatrilo. Ked' vložil ruku do vrecka, nahmatal v ňom jabĺčko, čo mal zjest' po ceste. Vtedy z neho vyhrklo:

„Vieš, Ježisko, ja Fedorík, bystrý pacholík, darujem ti jabĺčko, také pekné ako tvoje srdiečko!“

Panna Mária i svätý Jozef sa naňho vtedy usmiali, pochlakali ho po vlasoch a vyzvedali sa ho, kto je i odkiaľ prišiel. A on s chutou vyrozprával, z akého je kraja i akí sú v ňom ľudia. Tu sa naňho Matka Božia ešte raz pozrela a poezchnala ho ako naozajstná matka a takto sa lúčila s ním:

„Dakujem ti, že si prišiel... Teraz sa vráť domov, neboj sa, nič sa ti nestane po ceste. Dary ani jedlo ti nedávam, nič nebudeš potrebovať. Dostaneš však niečo viac: do tvojho srdca i duše zasejem semená, z ktorých vzídu také piesne, že sa im každý poteší, kto ich počuje. Veľa ich budeš vedieť. Kým dôjdeš pod Vysoké Tatry, jednostaj sa ti budú vynárať v myсли aj znieť po ceste z tvojich úst.“

Fedor sa podákoval za vzácný dar a vydal sa na spriatočnú cestu do svojho domova. A ako si tak vykračoval, schytila ho znova radosť nad tým, čo videl i počul, a začal si o všetkom vyspevovať. V jeho srdci sa rodili piesne, tisli sa mu na jazyk. Najprv iba jedna, druhá, potom aj tretia a zas iná, a čo jedna, to krajšia. Piesne z jeho úst neutíchali ani doma. A ako ich iní ľudia radi počúvali a ešte radšej sa ich učili spievať. Aj nové sa rodili. Ani viac nezamíkli v ich ústach, rok čo rok si ich spievali.

(Z knihy - Anton Habovštiak:
Kráľ nad kráľmi sa narodil, Bratislava 1995)

Plesajte, kresťania, nová radosť

2. Ach, radosť, nad radosť všeho sveta,
jasnejšia, krásnejšia nad nebesia.
Všetci ho vítajme

3. Z ruže kvet vykvitol o polnoci,
radujete sa panny i mládenci!
Všetci ho vítajme

VESELO SO ŽIVOTOM

- Janko! Načo ti bude tá korytnačka?
Prečo si ju priniesol domov? - zhrozenec sa sputuje stará mama.

- Chcem zistíť, či sa naozaj dožije dvesto rokov, - odpovedá Janko.

* * *

Tigrica napomína tigríča, ktoré naháňa po pralese vydeseného lovca:

- Koľko ráz ti mám hovoriť, že s jedlom sa nehrá?

* * *

- Na dovolenke som sa štyrikrát denne natieral olejom!

- Mali ste také slnečné počasie?
- Nie, ale dážď zo mňa ľahšie stekal!

* * *

- Dežo, prečo otváraš jogurt už v obchode?

- Lebo na obale je napísané „Tu otvŕť.“

* * *

V hlavnom peletóne, asi päť kilometrov pred cieľom, ide na bicykli osemročný chlapec.

- Čo je to za chalana?! Kde sa tu vzal?

- pýta sa jeden pretekár druhého.

- Ja veru neviem... moce sa predo mnou už od štartu!

MÁRIA ĎURÍČKOVÁ NA ŠTEDRÝ DEŇ

Skôr ako sa zvečerilo,
ako zaznel z veže zvon,
prostred izby vyrástol nám
rozprávkový strom,
krásny, až v očiach prechodí,
a plný zlatej úrody.

Dneska je deň zázrakov,
deň splnených želaní,
sny čakajú v balíčkoch,
previazané stužkami.
A ktosi klope na dvere!
Ku bielemu stolu
prišli zblízka i zdaleka
všetci, čo patria spolu.
V očiach sa radosť ligoce.
Vitajte, milé Vianoce.

MÁRIA RÁZUSOVÁ- MARTÁKOVÁ ZEM SPÍ

Pije havran, pije vodu,
veští nečas, nepohodu:
„Horami sa vietor štverá,
ženie zimu od severa,
kvá!-kvá!“

„Brí!“ otriaslo vtáčky chladom,
na drôty si sadli radom,
potom pošli letkom k juhu
hladať úchyľ, vlast si druhú,
frí!-frí!

Zima hory prekročila,
zeleň mrazom popálila.
Zem narieka po údolí,
že to bolí, veľmi bolí,
jaj!-jaj!

Ale zima vraví zemi:
„Neplač, to všetko sa zmení,
zabudneš na stromy, kvieťa,
ako dieťa uspíme ťa,
haj!-haj!“

Mrákava sa pohla sivá,
bielym snehom zem zakrýva,
svet pod mračnom omavieva,
uspávanku vietor spieva,
húú!-húú!

Smutno havran pije vodu,
neveští však nepohodu,
len mu lúto, čou vraj vinou
aj on nespí pod perinou?
Kvá!-kvá!

ČO JE TO?

Pichliače má,
jež to nie je,
jabĺčka má,
jabloň nie je.
Na konároch svietielka,
vôkol samá iskierka.
(kečmorts yńčonaiV)

Vyvráti strom v stromoradí,
s trávou si však neporadí.
(rochiV)

Schovala sa do čelíčka
jedna tichá harmonička.
(yksárV)

Pri plote sa rozzelená,
popali ťa bez plameňa.
(avaľhiŽ)

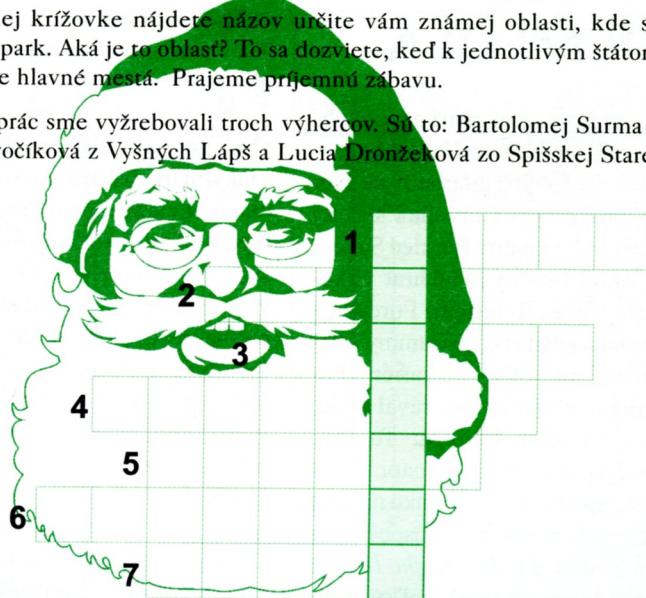
Stojí paní na streche,
rozťahuje prsty,
čo uchytí v povetri,
do izby nám pustí.
(anétnA)

NAŠA KRÍŽOVKA

V našej dnešnej krížovke nájdete názov určite vám známej oblasti, kde sa nachádza národný park. Aká je to oblasť? To sa dozviete, keď k jednotlivým štátom doplníte v krížovke hlavné mestá. Prajeme prieskumnú zábavu.

Z posledných prác sme vyžrebovali troch výhercov. Sú to: Bartolomej Surma z Krempáčov, Eva Svočková z Vyšných Lápš a Lucia Dronžeková zo Spišskej Staréj Vsi.

1. Francúzsko
2. Bulharsko
3. Rakúsko
4. Fínsko
5. Španielsko
6. Portugalsko
7. Grécko

NOVÝ KRÁĽ

Po dlhom období vládnutia na šachovom tróne najprv Anatolija Karpova potom Gariho Kasparova sa novým majstrom sveta stal ďalší ruský veľmajster, ktorého priezvisko sa taktiež začína na K - Vladimír KRAMNIK. Majstrovský titul vybojoval pred niekoľkými týždňami v Londýne v zápase s 37-ročným Garrim Kasparovom, ktorý berlo šachového kráľa držal od roku 1985. Kramník zvíťazil presvedčivo 8,5:6,5, pričom bývalému majstrovovi nedovolil vyhrať ani jednu partiu.

Nový majster sveta má 25 rokov a už sedem rokov patrí k úzkej svetovej špičke. Keď pred piatimi rokmi vyhral tri prestížne turnaje (v Dortmunde, Zúrichu a Belehrade), sa dokonca spolu s Kasparovom dostal na prvé miesto v tabuľkách najlepších šachistov sveta v hodnotení Medzinárodnej šachovej federácie FIDE.

Narodil sa v neveľkom mestečku Tua-
pse pri Čiernom mori a už ako štvorročný
chlapec poznal pravidla šachu. Po piatich
rokoch zaškol'ovania v Pionierskom paláci
sa vo svojom rodnom meste stal majstrom
šachu medzi dospelými. Ked' mal 12 ro-
kov, podarilo sa mu dostať do slávnej
šachovej školy Michaila Botvinnika (maj-
ster sveta v rokoch 1948-63). Vtedy sa vla-
stne rozhadol, že šach sa stane jeho
životnou profesiou a tak všetko podriadił
tomuto cieľu. Postupne začal štartovať na
veľkých turnajoch, kde si znamenite
počínał. V roku 1990, ked' mal sotva 15

rokov, sa zúčastnil majstrovstiev Ruskej federácie a obsadil prvé miesto. O dva roky neskôr už debutoval v olympijskom reprezentačnom mužstve Ruska a dosiahol v ňom najlepší výsledok - 8,5 bodov z deviatich partií. Do mužstva sa dostal na návrh Kasparova, ktorý ho vtedy takto charakterizoval: - Je veľa šachistov, ktorí nehrajú šach, ale robia len t'ahy. Kramnik hrá, navyše znamenite. Všetky tieto úspechy spôsobili, že Kramnik vyrástol na veľkú šachovú hviezdu. Odvtedy hrával na elitných turnajoch s najlepšími šachistami sveta. Viaceré turnaje vyhral, prípadne obsadzoval na nich popredné miesta. Pred londýnskym zápasom o svetový primát bola bilancia vzájomných stretnutí Kramnika s Kasparovom výrovnaná. Ale na druhej strane mal Kramnik istú výhodu - poznal totiž mnoho majstrových šachových tajomstiev, keďže bol jedným zo sekundantov G. Kasparova počas jeho zápasu o majstrovstvo sveta s Indom Visvanathanom Anandom v roku 1995. A tieto vedomosti dokázal využiť. Napokon Kramnik dostal za víťazstvo 1,3 mln. dolárov, kým Kasparov - 600 tis. dol.

Samořejme, nový majster sveta svoj titul bude musieť po istom čase obhajovať. Ešte pred niekoľkými rokmi viedol život plejboja, nevyhýbal sa nočným podnikom, zábavám a pitiu. Navyše veľa fajčil. Prednedávnom sa však úplne zmениl, zvážnel, Nielenže nefajčí, ale aj nepije a väčšinu času venuje fyzickej príprave.

A black and white photograph of a man with dark hair and glasses, wearing a dark suit jacket, a light-colored shirt, and a patterned tie. He is seated at a desk, looking down at a document he is holding with both hands. A microphone is positioned in front of him, indicating an interview or deposition. The background is dark and out of focus.

Pri šachovnici vysedáva celé noci. Cení si pokoj, nielen v osobnom živote, ale aj v šachu, v ktorom uprednostňuje stabilitu na šachovnici a pozičný štýl hry. V poslednom čase má však isté problémy, pred ktorými ho nezachránil ani titul veľmajstra či majstra sveta. Vyhodili ho z univerzity v Novgorode, vraj za „nedostatočné výsledky“. V roku 1996 začal Kramník študovať jazyky na tejto univerzite, lenže celý nasledujúci rok nechodil na prednášky, preto v ďalšom semestri prestúpil na Katedru filozofie. Žiaľ, opäť nemal čas na štúdium, v súvislosti s čím ho škola vyškrta zo zoznamu študentov. Miestne noviny sa k tomu vyjadrili stručne: - Štát potrebuje majstrov, ale ešte viacej potrebuje filozofov a znalcov cudzích jazykov.

J. Š.

Hviezdy svetovej estrády

AL DI MEOLA

Pôvodom Američan, patrí nepochybne medzi najvynikajúcejších a najpopulárnejších džezových gitaristov na svete. Bol žiakom Larryho Coryella v slávnej výhni džezových talentov Berklee School of Music. Ako 19-ročný začal hrať v skupine Chicka Coreu Return To Forever, s ktorou získal prestížnu cenu Grammy. Vtedy sa rozhodol pre sólistickú kariéru. Po pri koncertoch intenzívne nahrával a jeho albumy s ľahkou hľadou fusion, príjemnou na počúvanie, ako napr. *Casino* alebo *Elegant Gypsy*, mali - ako na džez - závratne vysoké náklady. Najúspešnejšia však bola platňa *Friday Night In San Francisco* z koncertu troch veľkých gitaristov: Ala Di Meolu, Johna McLaugh-.

lina a Paca de Lucia, ktorú odborníci vyhlásili za najlepší album všetkých čias. Túto platňu má takmer každý milovník gitarovej hudby.

Neskôr sa kariéra Ala Di Meolu vyvíjala so striedavým šťastím. Nahrával s takými hviezdami ako Chick Corea, Luciano Pavarotti, Paul Simon a Phil Collins. Keď v 90. rokoch obnovilo činnosť skôr spomínané trio, Di Meola založil vlastnú skupinu World Sinfonia, s ktorou nahral zaujímavý album pod rovnomeným titulom. Už vtedy sa v jeho hudbe dalo vycítiť silný vplyv Astora Piazzoliho, legendárneho tvorca tanga nueva, s ktorým sa Di Meola spriateliel krátko pred jeho smrťou. Prednedávnom, asi na jeho počesť, nahral Di Meola peknú platňu s deviatimi gitarovými skladbami, v ktorých využil motívy expresívneho argentínskeho

tanga, ktoré ho, nota bene, fascinuje podnes. Poznamenajme na záver, že s týmto vynikajúcim gitaristom a jeho hudbou sa v tomto roku mohli stretnúť aj poľskí poslucháči na dvoch koncertoch vo Varšave a Poznani. (jš)

PULÓVER S KOSOŠTVORCAMI

Veľkosť: č. 168-170

Materiál a spotreba: 200 g krémovej, 100 g tmavomodrej, 100 g bledomodrej, zvyšok bakažánovej priadze (75 % akryl, 25 % vlna), ihlica č. 4,5, okrúhla ihlica č. 4, tupá ihla.

Vzory: I. pružný vzor: 1 hl., 1 obr.; II. hladký džerzej: líce hl., rub. obr.; III. pletací steh: vyšívanie v smere pletených očiek.

Postup práce. Predný diel: Na ihlice naberieme 84 očiek tmavomodrou priadzou a pružným vzorom upletieme 5 cm vysoký patent. V poslednom riadku pridáme 3 očiek (87 očiek) a ďalej pletieme hladkým džerzejom tmavomodrou priadzou a striedavo krémovou priadzou tvarujeme modrý trojuholník tak, že v každom 3. riadku upletieme o 1 očko menej a o 1 krémové očko viac. Takto pokračujeme, až kým máme na pletenine len 1 tma-

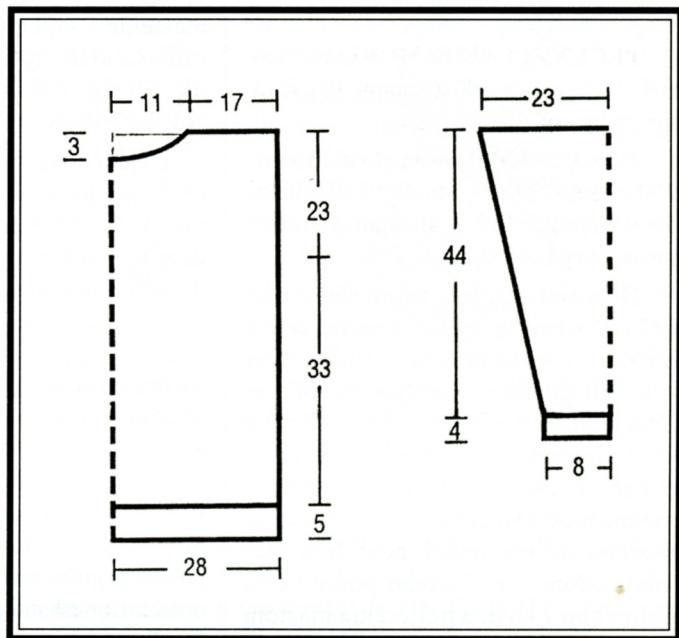
vomodré očko, čo je polovica vzoru. Ďalej pletieme striedavo bledomodrou a krémovou priadzou a tvarujeme bledomodrý trojuholník tak ako spodný tmavomodrý, len krémové očká budeme uberať a modré pridávať. Vo výške 58 cm vytvarujeme výstrih. Uzavrieme 10 stredných očiek a uberať po 1 x 4, 1 x 3, 1 x 2, 1 x 1 očko, pri priečrčníku dokončíme každú časť osobitne. Vo výške 61 cm uzavrieme všetky očká na pleci naraz.

Zadný diel pletieme takisto ako predný, aj očká na priečrčníku uberieme rovnako.

Rukáv: Na ihlice naberieme krémovou priadzou 36 očiek a pružným vzorom upletieme 4 cm vysoký patent. V poslednom riadku rozpletieme 4 očká a ďalej pletieme hladkým džerzejom. Na rozšírenie rukáva pridávame v každom 5. riadku po 1 očku na oboch stranách. Vo výške 48 cm od začiatku práce všetky očká uzavrieme.

Dokončenie: Hotové diely vypneme a necháme uschnúť pod vlhkým plátnom. Bočné švíky zošijeme, všíjeme rukávy. Okolo výstrihu naberieme na okrúhlu ihlicu 92 očiek bledomodrou priadzou a pružným vzorom upletieme patent do výšky 9 cm. Nakoniec pletacím stehom bakažánovou priadzou obšíjeme trojuholníky a vyšíjeme kosoštvorec.

(Podľa Dorky č. 11/98, Foto: K.T. Vyskočil)

ČO NA VIANOCE?

ŠPIKOVANÝ KAPOR NA SMOTA-
NE. 4 väčšie porcie kapra, 60 g údenej slaniny, 1 cibuľa, štipka mletej sladkej papriky, 25 g masla na zápražku, 25 g múky, 1 šálka smotany, soľ.

Očistené, posolené porcie ryby prešpikujeme tenkými páskmi slaniny a dáme na zvyšnú slaninu a na kolieska ciuble pečť. Rybu na povrchu jemne poprášime paprikou a počas pečenia ju často trochu podlejeme. Keď je ryba mäkká, lopatkou ju opatrne vyberieme, do šťavy pridáme maslo, zaprášime múkou, zriedime smotanou, dobre rozemiešame a podusíme. Podávame s duseňou ryžou, haluškami alebo opekanými zemiakmi.

TEL'ACINKA NA VÍNE. 400 g telacieho mäsa zo stehna, 40 g masti, 20 g hladkej múky, 1 dl vína, soľ, voda.

Telacie mäso umyjeme a pokrájame na rezne, ktoré vyklopeme a na okrajoch narežeme. Na horúcej masti ich sprudka opečieme, posolíme, podlejeme vodou a dusíme. Keď je mäso mäkké, šťavu zaprášime múkou, prilejeme víno a ešte spolu poveríme. Podávame s knedľou, ryžou alebo makarónmi.

PEČENÝ PLNENÝ MORIAK. 1 moriak, 150 g masla, 100 g slaniny, 10 g hladkej múky, soľ.

Plnka: 120 g masla, 4 celé vajcia, 250 g žemlí, 3 žltky, 3 bielky, 2 dl mlieka, 50 g mandľí, 100 g strúhanky, mletý muškátový kvet, soľ.

Dobre odležaného, vypitvaného moriaka očistíme, umyjeme, osušíme čistou utierkou, zvonka i znútra osolíme, otvor v hrivoli upcháme žemľou, hrivoľ naplníme plnkou a otvor zašijeme. Prisia a stehna prešpikujeme prúžkami slaniny. V pekáči rozohrejeme maslo, na dno položíme niekoľko drievok, na ne uložíme moriaka prsami nadol, povrch potrieime maslom a za častého podlievania polievkou z kostí a potierania maslom pečieme v rúre 2-3 hod. Počas pečenia

moriaka obrátime. Po upečení ho preložíme do iného pekáča, šťavu zaprášime múkou, podusíme, zalejeme polievkou a poveríme.

Plnka: žemle pokrájame na malé kocky, navlhčíme mliekom, vyžnýkame a jemne rozdrvíme. Maslo vymiešame so soľou, pridáme žltky, celé vajcia, pretreté žemle, mletý muškátový kvet, z bielkov ušľahaný tuhý sneh a podľa potreby zahustíme strúhankou. Nakoniec zľahka primiešame olúpané, nadrobno pokrájané mandle.

MÚČNIKY

VIANOČNÝ KOLÁČ. 600 g hladkej múky, 250 g práškového cukru, 4 celé vajcia, 1 lyžička sódy bikarbóny, 1 lyžička škorice, 7 klinčekov, 4 lyžice medu, mletá citrónová kôra.

Všetky prísady spolu spracujeme a necháme stáť 3-4 hodiny. Potom cesto rozdelíme na 4 rovnaké diely. Každý rovalkáme, potrieme lekvárom, posypeme orechami (asi 300 g), kandizovaným ovocím (môžu byť želé cukríky), hrozienkami a postrúhanou čokoládou. Každý závin osobitne skrútame a pečieme v stredne vyhriatej rúre. Po upečení každý závin zabalíme osobitne do alobalu a dáme do mikroténového vrecuška. Takto zabalé vydržia v chlade (napr. na balkóne) aj dva mesiace.

SVIATOČNÝ VENIEC. 5 vajec, 200g práškového cukru, vanilínový cukor, šťava a kôra z polovice citróna, 230 g polohrubej múky, maslo na vymastenie a múka na vysypanie formy, rumová alebo citrónová poleva, mandle, orechy, oriešky, hrozienka, kandizované ovocie.

Celé vajcia vyšľaháme s cukrom, pridáme citrónovú šťavu a postrúhanú citrónovú kôru a šľaháme, až kým sa objem cesta nezväčší na dvojnásobok. Nakoniec do ušľahanej zmesi zľahka primiešame múku. Cesto nalejeme do vymastenej a múkou vysypanej vencovitej formy a v stredne vyhriatej rúre pečieme asi 45 minút. Musíme dávať pozor, aby rúra nebola príliš rozpálená, lebo by sa na povrchu vencia urobila kôra a cesto by zvodnateľo, prípadne sa aj zrazilo. Trocha vychladenutý venec vyklopíme na misu, povrch polejeme polevou a ozdobíme mandľami, orechmi, orieškami, hrozienkami a rôznym kandizovaným ovocím. (js)

PASOŻYTY ŚWIŃ I ZAPOBIEGANIE IM

Ażeby uchronić zwierzęta od pasożytów, musimy utrzymywać je w takich warunkach, aby jak najbardziej ograniczyć możliwości ich zarażenia się. Dotyczy to szczególnie zwierząt młodych, które są z natury rzeczy podatniejsze na choroby pasożytne. Musimy je odsabniać od zwierząt starszych, które są najczęściej źródłem zarażania się pasożytami. Najlepsze byłoby przeprowadzenie kuracji odrobaczającej macior w okresie przed porodem. W każdym bądź razie należy dążyć do trzymania młodych w osobnych pomieszczeniach, które przez dłuższy czas nie były zajmowane przez zwierzęta stare tego samego gatunku. Chodzi bowiem o to, by w pomieszczeniach nie znajdowały się jaja pasożytów, które mogłyby dostać się do organizmu zwierząt młodych. Dotyczy to zarówno chlewów, jak i wybiegow.

W pomieszczeniach suchych na ogół jaja pasożytów szybciej giną. Przeciętnie można przyjąć, że w ciągu miesiąca jaja tracą zdolność do rozwoju, z wyjątkiem jaj glist, które są wyjątkowo odporne i mogą całymi miesiącami leżeć bez szkody. Do dezynfekcji ewentualnie używamy formalinę w rozcieńczeniu najwyższej 2 %. Ale do środków dezynfekcyjnych w przypadku pasożytów nie należy przywiązywać zbyt dużej wagi. Poza tym nigdy nie ma się pewności, że płyn dezynfekcyjny dostanie się do wszystkich szpar i zakaźników. Należy pamiętać, że środki dezynfekcyjne stosujemy po dokładnym oczyszczeniu mechanicznym (sprzątnięcie ściółki i wymycie gorącą wodą ścian i sprzętu).

Dla zwalczania chorób pasożytnych dużo większe znaczenie ma stosowanie zasad higieny i tak zwane biologiczne zwalczanie pasożytów. Nie będą się rozwijały pasożity w gospodarstwach, w których pomieszczenia i zwierzęta utrzymywane są w stanie czystości. Należy unikać trzymania zwierząt na gnoju. Dobra, nieprzepuszczalna

podłoga ze spadem i należycie utrzymanymi kanałami odpływowymi dla moczu jest bardzo wskazana. Ściółkę należy często zmieniać i codziennie usuwać kał zwierząt, który jest najgłówniejszym źródłem zakażenia zwierząt pasożytami; w nim bowiem znajdują się ich jaja.

Pamiętajmy, że jedna samica glisty świńskiej produkuje w ciągu doby 200 tysięcy jaj, a rzadko ma się do czynienia z jedną samicą. Stąd możliwości zarażenia się zwierząt są ogromne. Twierdzenie, że świnia lubi brud, jest kłamstwem. Świnia należy do czystszych zwierząt. Zawsze wybiera na legowisko suche miejsce i nigdy nie oddaje kału w miejscu legowiska.

Biologiczne zwalczanie pasożytów polega na stworzeniu takich warunków, w których pasozyty nie mają szans rozwoju, a więc utrzymanie pomieszczeń w stanie suchym z reguły uniemożliwia lub utrudnia rozwój jaj pasożytów. Musimy o tym pamiętać, zwłaszcza gdy mamy klatki wolne czasowo od zwierząt, aby po oczyszczeniu z nawozu osuszyć je przez otwarcie drzwi i okien. Pomieszczenia wolne od zwierząt pozostawione w ciągu miesiąca w stanie suchym z reguły możemy uważać za wolne od pasożytów i ich jaj. Jak czytelnicy domyślają się, chodzi tu o higienę zapobiegającą rozmnażaniu się zarówno pasożytów wewnętrznych świń (takich jak węgrzyna, bąblowica, glistnica, włośnica i innych), jak również zewnętrznych, np. wszawicy, świerzbu itp.

CZARNA GŁÓWKA

Jest to choroba młodych indyków między drugim tygodniem a czwartym miesiącem życia, wywoływana przez pasozyty. Głównym jej źródłem sa zakażone wybiegi oraz sztuki chore. Indyczęta stają się osowiałe, mają opuszczoną skrzynią, pojawia się żółty, cuchnący kał. Choroba pojawia się często w okresie koralenia indyczat zwłaszcza tam, gdzie są one osłabione przez przebywanie w niehygienicznym pomieszczeniu, oraz tam, gdzie są źle i nieprawidłowo żywione. Aby nie dopuścić do zarażenia indyczat, musimy zapewnić im osobny wybieg, na którym nie przebywały ptaki dorosłe. (jš)

PRAWNIK

NOWE URLOPY MACIERZYŃSKIE

Od 1 stycznia 2001 r. wejdą w życie nowe przepisy przewidujące dłuższe urlopy macierzyńskie. Zgodnie z nimi z tytułu urodzenia pierwszego i kolejnego dziecka (ale tylko jednego przy jednym porodzie) kobieta otrzyma urlop macierzyński w wymiarze 26 tygodni (czyli o 6 tygodni dłuższy niż przewidywał to pierwszy etap ustawy obowiązującej w 2000 r.). Natomiast w razie urodzenia więcej niż jednego dziecka przy jednym porodzie, otrzyma urlop macierzyński w wymiarze 39 tygodni (w 2000 r. w takim wypadku przysługiwał jej urlop 30-tygodniowy, zgodnie z pierwszym etapem ustawy). Chodzi tutaj o urodzenie np. bliźniaków lub trojaczków.

Jeżeli dziecko urodzi się jeszcze pod koniec 2000 r. i urlop macierzyński przypadły częściowo w 2001 r. (nawet, gdyby ta część wyniosła tylko jeden dzień), wówczas matka otrzyma go w równym wymiarze przysługującym już w roku 2001. Przy udzielaniu urlopu macierzyńskiego obowiązuje zasada, że co najmniej 4 tygodnie tego urlopu mogą przypadać przed przewidawaną datą porodu. Po porodzie kobieta wykorzysta resztę przysługującego jej urlopu, aż do wyczerpania jego wymiaru.

Jeżeli dziecko urodzi się martwe albo umrze w ciągu pierwszych 6 tygodni życia, urlop macierzyński po porodzie przysługuje w wymiarze 10 tygodni. Może się zdarzyć, że pracownica urodziła więcej niż jedno dziecko (np. bliźnięta), wówczas przysługuje jej urlop macierzyński w wymiarze stosownym do liczby dzieci pozostałych przy życiu (Ustawa z 19 listopada 1999 r. o zmianie kodeksu pracy).

KONKUBINAT

Konkubenci (a więc para żyjąca razem bez ważnego ślubu) mogą od lat prowadzić wspólne gospodarstwo domowe, mieszkać razem, dochować się

wspólnych dzieci, ale przepisy nie traktują ich jako rodziny. Na przykład: konkubin i konkubina nie dziedziczą po sobie z mocy ustawy tak jak małżonkowie. Mogą po sobie dziedziczyć tylko wówczas, gdy sporządzono testament. Jeżeli konkubent zostanie pominięty w testamencie, to nie ma prawa do zachówku, tak jak pominięci członkowie rodziny. Może się zdarzyć, że jeden z konkubentów w dalszym ciągu pozostaje w związku małżeńskim. Gdy umrze i nie zostawił testamentu, dziedziczy po nim prawowy małżonek, a nie konkubent, z którym dorobił się majątku.

Wspólne dziecko konkubentów dziedziczy po rodzicach na takich samych zasadach, jak dziecko urodzone w normalnym małżeństwie. Dziedziczy z mocy ustawy. Jeżeli zostało pozbawione spadku, bo np. taki był testament, to ma prawo do zachówku. Konkubin lub konkubina, który wychowuje dziecko, uważany jest za samotnego rodzica, i z tego tytułu ma pewne przywileje.

BEZROBOTNY LECZY SIĘ ZA DARMO

Jeżeli bezrobotny utracił prawo do zasiłku, w dalszym ciągu może leczyć się za darmo. Prawo to przysługuje mu nawet wówczas, gdy nie jest na utrzymaniu małżonka, bo np. jest osobą samotną lub żyje w konkubinacie. O ile dopełni pewnych formalności, w dalszym ciągu objęty jest ubezpieczeniem zdrowotnym.

Po zakończeniu okresu pobierania zasiłku bezrobotny powinien zgłosić się do urzędu pracy i poinformować o swojej sytuacji. Urząd pracy będzie płacił za niego składkę na ubezpieczenie zdrowotne. Ubezpieczeniem zdrowotnym jesteśmy objęci również wtedy, gdy przebywamy na urlopie wychowawczym oraz pobieramy zasiłek wychowawczy. Prawo do darmowego leczenia ma w takiej sytuacji mężczyzna i kobieta. Składkę na ubezpieczenie zdrowotne płaci za nich ZUS. Jeżeli osoba korzystająca z urlopu wychowawczego pozostaje na wyłącznym utrzymaniu małżonka (bo nie otrzymuje zasiłku), wtedy korzysta z jego ubezpieczenia (Ust. z 06. 02. 1997 r. - Dz. U. nr. 28, poz. 153).

HVIEZDY O NÁS

STRELEC (23.11.-21.12.)

Prvé dni budú dosť ťažké, no koniec mesiaca sa hodne zlepší. Tvoj rozvážny postoj v konflikte na pracovisku ti získa autoritu a nových priateľov. Po počiatocnej nedôvere všetci uznajú tvoju objektivitu a pozitívny prístup k veci. Čaká ňa kratšia cesta v milej spoločnosti. Zdravie ti slúži.

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Čaká ňa v práci istá ponuka, ktorá sa na prvý pohľad bude zdáť lákavá, ale po uvážení vysvitne, že nie je tak výhodná, ako sa zdalo. Neponáhlaj sa s rozhodnutím, aby si neurobil chybu. V osobnom živote máš pred sebou zaujímavé zážitky v kruhu svojich priateľov.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

S úsmievom si poradiš s návalom práce a ťažkými úlohami. Získaš ti to obdiv a obdivovateľov (obdivovateľky), ktoré očarí tvoj osobný pôvab. Keď nechceš stratiť svoje dobré, pokojné rodinné zázemie, odolávaj pokušeniu a nedaj sa zviesť sladkým slovám a lichôtkam.

RYBY (19.2.-20.3.)

Bude to pre teba ťažké obdobie. Začažia ňa najmä nové povinnosti a cudzie starosti, čo ňa možno prinúti zmeniť najbližšie plány. Presvedčíš sa však, že to nebude stratený čas. Tvoja pracovitosť a ochota pomáhať ti získa uznanie spolupracovníkov a nadriadených. Sily a zdravia máš dosť, využi to!

BARAN (21.3.-20.4.)

Čaká ňa dobrý mesiac, hravo si poradiš s pracovnými úlohami, čo bude ocenené nielen pochvalou, ale aj vhodnou finančnou odmenou. A keď sa navyše v tvojom srdci rozhorí väsnívý cit, uveríš, že žiješ na tom najkrajšom svete. Teda mesiac plný radosti a šťastia.

BÝK (21.4.-20.5.)

Najbližšie dni budú striedavé - lepšie i horšie, čo ti bude kazit' radosť zo života. Nová známost' vzbudí tvoj hlboký záujem, ale neskôr ti prinesie sklamanie. V práci dôjde k nepríjemnému konfliktu, ktorého odstránenie si bude vyžadovať hodne času a najmä rozvahu a pokoj.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

V tvojej práci sa blížia zmeny. Príbude ti hodne povinností a zodpovednosti, ale aj peňaží a uznania. Ak sa nezapletieš do intríg a osobných sporov, upevníš si svoje postavenie a môžeš počítať s pracovným postupom. Oddýchneš si a prežiješ pekné chvíle v kruhu dobrých, osvedčených priateľov.

RAK (22.6.-22.7.)

Zdravotný stav i nálada sa ti zlepšia a čoskoro sa vyriešia aj tvoje pracovné problémy. V najbližšom čase sa pred tebou črtajú perspektívy dobrého odpočinku v konforntných podmienkach, zaujímavé stretnutia a nové známosti. Nezabúdaj však, že doma na teba čaká niekto hlboko oddaný.

LEV (23.7.-23.8.)

Ľahko si poradiš s novými úlohami a povinnosťami, stačí si len dobre rozplánovať čas. Isté spoľočenské stretnutie ti neprinesie také dojmy, ako si očakával, aj keď jedna z osôb na tomto stretnutí hlboko na teba zapôsobila. Kto vie, možno získa ešte viac pri bližšom poznaní?

PANCA (24.8.-23.9.)

Energia ňa neopúšťa, aj keď máš zdravotné ťažkosti. Nielenže spoľahlivo plníš svoje úlohy, ale pomáhaš aj iným. Potreboval by si však trochu oddychu. Čoskoro sa ti k tomu naskytne príležitosť - kratšia cesta a stretnutie v zaujímavej spoločnosti. Koncom mesiaca sa tvoje zdravie badateľne zlepší.

VÁHY (24.9.-23.10.)

Nepredvídané okolnosti spôsobia zmätok v tvojom doteraz usporiadanej živote. Nedovoľ, aby si podľahol emóciám. Najdôležitejšia je rozvaha a dôslednosť, inak sa ti situácia vymkne z rúk. Ak budeš konať chladnokrvne a rozvážne, môže sa situácia koncom mesiaca vyriešiť a ukludniť.

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

Pre nával povinností máš isté ťažkosti. Musíš však za každú cenu vydržať a všetko, čo si slúbil, musíš splniť. Keď si s tým poradiš, pouvažuj, ako zmeniť a lepšie zorganizovať svoju prácu. Pomôžu ti v tom najmä tvoje skúsenosti, ale aj tvoji nadriadení, ktorí napriek istým nedostatkom majú o tebe dobrú mienku. (jš)

NÁŠ TEST

Radi zveličujete svoje problémy?

1. Pokazila sa vám televízia, auto, chladnička a pod.:

- a/ zavoláte oprávára - 4; b/ počkáte na partnera - 1; c/ sami si poradíte - 2; d/ zájdete sa susedom - 3.

2. Na obede vás niekto obliaľ polievkou:

- a/ zasmejete sa nad tým - 3; b/ rozčíli vás to - 2; c/ urobíte scénu - 1; d/ škvŕny odstrárite - 4;

3. Máte pred sebou úlohu, s ktorou nie a nie pohnúť:

- a/ vydržíte - 3; b/ vzdáte to - 2; c/ prenecháte ju kolegom - 1; d/ prácu prerušíte - 4.

4. V polovici cesty na chatu sa vám v aute vyprázdní benzínová nádrž:

- a/ viníte partnera - 1; b/ stopujete - 3; c/ idete zohnať benzín - 4; d/ sedíte a nariekate - 2.

5. Súčiastka, ktorú potrebujete, sa nedá nikde zohnať:

- a/ poškodenú vyhodíte - 2; b/ čakáte, až bude - 1; c/ zháňate ju - 3; snažíte sa ju nahradieť - 4.

6. Prezeráte si staré školské vysvedčenia.

Čo vám napadne?

- a/ chudáci učitelia - 2; b/ mal/a som šťastie - 1; c/ čo bolo, bolo - 4; d/ mal/a som viac driet - 3.

7. Ako zareagujete, keď na ulici do niečoho „šliapnete“?

- a/ voláte po krvi - 3; b/ neprekvapí vás to - 2; c/ s humorom - 4; d/ máte zlosť - 1.

8. Súhlasíte s tým, že sú ľudia, ktorým ide všetko od ruky?

- a/ mnohým - 1; b/ nie, musia chcieť - 4; c/ všetci, okrem vás - 2; d/ azda pári šťastlivcov - 3.

9. Robí vám dobre, keď vás známi obdivujú a chvália?

- a/ s mierou - 4; b/ samozrejme - 3; c/ zaobídete sa bez toho - 2; d/ je vám to jedno - 1.

10. Keby ste si kúpili trpaslíka, vyrastie vám?

- a/ spoľahlivo - 2; b/ na 50 % áno - 1; c/ zabránili by ste tomu - 4; d/ nikdy - 3.

11. Kolegovi sa niečo nepodarilo, aké myšlienky sa vám naháňajú v hlave?

- a/ dobre mu tak - 1; b/ došlo naňho - 2; c/ škoda, mal smolu - 4; d/ nezaslúžil si to - 3.

12. Boli ste na hríboch, ale priniesli ste len poloprázdný košík, prečo?

- a/ zle ste hľadali - 4; b/ mali ste smolu - 1; c/ nerastli - 2; d/ išli ste neskoro - 3.

HODNOTENIE

12-26 bodov: Istá tendencia k nafukovaniu problémov tu je. Namiesto toho, aby ste sa pustili do ich odstraňovania, často preklínate svoju „smolu“ a stážujete sa, že niečo podobné sa môže stať len vám. Čím viac poslucháčov nájdete, tým viac vás bedákanie zabáva. Môžete očakávať, že až pôjde naozaj do tuhého, nikto vám neuverí.

26-36 bodov: Keď sa vám prihodí niečo nepríjemné alebo vás niečo zaskočí, radosť z toho nemáte, ale popasujete sa s tým. Príbehom

MENO VEŠTÍ

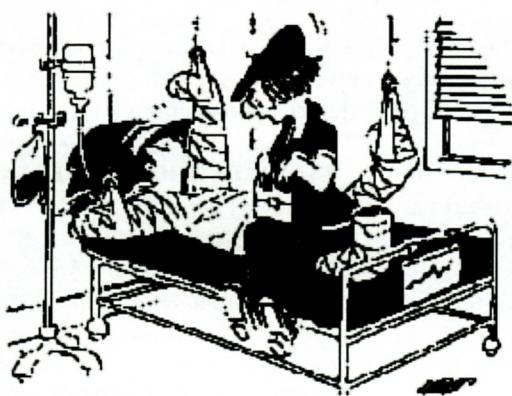
SILVESTER - dobré, veselé, vtipné, láskové a múdre meno.

Clovek s týmto menom máva najčastejšie tmavoblond alebo tmavé a mäkké vlasy, hnedé alebo čierne oči, pozdižnu a pomerne chudú tvár, výdatnejší nos a peknú, tmavú, akoby opálenú pleť. Je spravidla štíhly, vysoký, driečny a má peknú, súmernú postavu. Obyčajne sa ponáša na svoju múdrú a jemnú matku, ktorej vdáčí aj svoje nadanie, povahu a temperament, ako aj krásu a vzťah k svetu i ľudom. Ani nečudo, veď od malička je matkyním miláčikom. Matka ho má veľmi rada, ale keďže je rozvážna, kladie mu vysoké, aj keď reálne požiadavky. Je to napokon v prospech Silvestra.

Dá sa povedať, že Silvester je od detstva veľmi bystrý, pohyblivý, veselý, dobrosrdečný a šľachetný. Rád sa stará o slabších a pomáha každému, kto jeho pomoc potrebuje. Voči ženám a

dievčatám je veľmi zdvorilý a šarmantný, v práci a vôbec v rozhodovaní je rýchly a dôkladný. Často býva usmiaty, plný veselosti a svojou dobrou náladou dokáže nakaziť všetkých vo svojom okolí. Šíri okolo seba radosť, pohodu, je priateľský, kamarátsky a dobroprajný. Má veľa priateľov a kamarátov nielen v práci, ale aj mimo nej. Ako pracovník je solídny, začo si ho nadriadení a kolegovia veľmi vážia. Neznáša intrígy a klebety.

Silvester sa zaujíma o prírodné vedy, ale zhumanizované, čo taktiež potvrdzuje, že je to dobrý, čestný a pravý človek. Lásku berie veľmi vážne. Často sa zaľúbi a čoskoro aj ožení v podstate s priemerne peknou, ale rozumnou, dobrou a inteligentnou ženou. Jeho manželstvo je spravidla trvalé a šťastné. Mávajú obvyčajne dve alebo tri deti. Silvester si často volí také povolania, ako napr. rolník, lesník, lekár, učiteľ, inžinier, herec a pod. Zdravie mu obvyčajne dobre slúži a dožíva sa pomerne vysokého veku. (jš)

- To je hrozné! Prišla som sa ospravedliť, a vy zasa kričíte

- Vieš ako pokrájať cibuľu, aby si pri tom neslzila?
- Nie!
- Daj ju pokrájať manželovi.
* * *

Janko hovorí sestričke:
- Budeme sa hrať na otecka a na mamičku
- Ani nápad! - ohradí sa táto čo najrozchodnejšie. - Myslíš, že sa ti dám zmlátiť.
* * *

Zena vrváv mužovi:
- Ten tvoj známy je naozaj zle vychovaný.

Iudí, pre ktorých sú problémy a ťažkosti údajnou výzvou, veľmi neveríte. Samozrejme, pred priateľmi vlastné ťažkosti trochu zveľičujete, rovnako ako zásluhy, ale robíte to veľmi šikovne.

37-48 bodov: Vy sa zrejme na žiadne problémy nesťažujete. Naopak, keď príde na ne reč, snažíte sa ich zmenšovať, a sú chvíle, keď ste ochotní ich aj poprieť. Neviete si predstaviť, že by vás niekto ľutoval alebo vám vnucoval pomoc. Vo vašom správaní je dávka velikáštva a šíbalstva, ale isté je, že vás okolie obdivuje.

Rozprávala som sa s ním asi pol hodiny a za ten čas zívola hľadaj aj dvadsať raz.

- Drahá moja, on istotne nezáival, on chcel iba niečo povedať.

* * *

Pätnásťročná Evička sa vrátila z prvej schôdzky s chlapcom a vrvá mame:

- Mamička, keby som v noci niečo vykrikovala zo spánku, tak tomu never!

* * *

Vrvá otce svojmu dospelému synovi:

- Pamäťaj si, syn môj, že dámska móda bola, je a bude nadrahšia obalová technika!

* * *

Obžalovaný, priznávate sa, že ste sa zúčastnili krádeže cisterny s čistým liehom?

- Áno, pán sudca.
- A čo ste s liehom urobili?
- Predali sme ho.
- A čo ste urobili s peniazmi?
- Prepili sme ich...

* * *

- Ako rozoznáte tie svoje dvojčičky, paní Nováková?

- To je jednoduché. Keď strčím prst do úst Miškovi, viem, že je to Jožko.

* * *

- Si v manželstve šťastná?
- Áno, veľmi. Len jedna vec ma rozčuluje...
- A čo je to?
- Môj muž...

* * *

- Od čoho máš opuchnuté ústa? Iste ta uštipli včela, však?
- Nestačila. Žena ju zabila válkom na cesto.

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

Radosť veľkú pocíťovať - úspech v povolaní.

Rozluka manželská - z niečoho ľa obviňujú.

Rozsudok počuť - utrpíš škodu; vynášať - si v nebezpečenstve.

Salaš vidieť - budeš viesť slobodný život. Sebevražda, spáchat ľu - zaviníš nejaké nešťastie.

Sekera, vidieť ľu - zlo, nešťastie; pracovať ľu - úspešná kontinuita v počínaní; drevo ľu rúbať - vnútorná rozpoltenosť. Seno vidieť - dostaneš dobrú správu; ležať na ľom - spokojnosť.

Sestra, hovoriť ľu - dobrá správa.

Sirénu počuť - neveríš falošným priateľom. Siet vidieť - získaš majetok; držať v ruke - pevné zdravie.

Sito, naberať ľom vodu - vedieš mŕnotratný život; kupovať - nešťastie v manželstve.

Sirotu byť - čaká ľa nepríjemnosť; vidieť - môžeš niekomu pomôcť.

Skleník - čaká ľa rýchly postup v zamestnaní.

Skriňa, vidieť ľu - ocitol si sa pred tajomstvom; v ktorej je klúč - odhalíš nejaké tajomstvo; otvorená - tvoje tajomstvo sa prezradí; kúpiť - blahobyt; niečo v nej skrývať - musíš sa obmedzovať; na prádlo - zasnúbenie.

Skryť sa - nepríjemná situácia; niečo - nemáš čisté svedomie.

Slamník, spať na ľom - získaš verného priateľa. (jš)

TOPÁNKY NA BENZÍN. Rusí leteckí inžinieri vyvinuli topánky poháňané benzínom. Človek s touto obuvou je schopný doslova raketového štartu a dokáže robiť až štvormetrové kroky! Tieto topánky zabezpečujú ich majiteľovi rýchlosť 40 km/h a zariadenie má dva piešty na každú nohu, ktoré sa pripievajú na normálnu obuv. Keď človek došliapne, v pieštoch sa stlačí palivová zmes a zapáli, načo piešty vyletia hore a katapultujú majiteľa do vzduchu. Každá motorová topánka má hmotnosť jeden kilogram a objem palivovej nádrže výdrž 25 minút „letu!“

MOBIL S FOTOAPARÁTOM. Juho-kórejská firma Samsung predstavila mobilný telefón so zabudovaným digitálnym fotoaparátom. Prístroj má na zadnej strane objektív a dokáže zhotoviť a uchovať až 26 fotografií.

Zhotovený obrázok si môžete prezrieť na farebnom displeji telefónu alebo káblom ho preniesť do počítača. Predchádzajúce mobily mali zabudovaný prehrávač hudby, prístup na internet a televíziu a jeden model bol dokonca integrovaný do náramkových hodiniek.

klenotníka Silvia Damianiho boli z bieleho zlata a Brad mal na svojom desať a Jennifer dvadsať malých diamantov. Vlani tento pári skončil v ankete o najerotickejší pári Hollywood hneď za dvojicou Tom Cruise - Nicole Kidmanová.

MICHAEL JACKSON KONČÍ. Stalo sa, že mnohí už oddávna očakávali, hoci tomu neverili. Slávna americká speváčka megahviezda Michael Jackson sa rozhodol definitívne skončiť svoju spevácku kariéru. Pred Vianocami t.r. sa ešte ukáže singel oznamujúci jeho poslednú platňu, ktorá sa má dostať do predajní po Novom roku, a potom už koniec so spievaním. Jackson však do dôchodku neodchádza. Ako oznámil, v budúcnosti sa chce venovať herectvu.

MANIAKNA POKUTY. Trinásťročný miešanec yorkshirského teriéra Schnuffel z nemeckého mesta Aachen to nemá jednoduché. Zo všetkého najradšej postáva pred obchodom svojej panej, no nechce byť priviazaný a neznáša náhubok. To je však v tomto meste prísne zakázané, a tak už dostał štyri pokuty od strážcov zákona vo výške päťsto mariek. Schnuffelovi pokuty neprekážajú, no jeho paní ho musela uviazať, čo sa psíkovi akosi nepáči.

ZMRTVYCHVSTALÝ SYN. Americký letec Charles Lindbergh bol prvým človekom na svete, ktorý na lietadle Spirit of St. Louis preletel cez Atlantický oceán z New Yorku do Paríža (1927). Keď mu v roku 1932 uniesli syna, únoscovia žiadali za jeho oslobodenie 70 tisíc dolárov výkupného. Hoci L i n d b e r g h požadovanú sumu zaplatil, svoje dieťa už nikdy neuvidel. Prednedávnom nejaký Robert Dolfen (68) vyhlásil, že on je strateným synom

OPERÁCIA MARIAH CAREYOVEJ. Keď sa slávna americká speváčka Mariah Careyová dozvedela, že Američania ohlásili v tomto roku za najsexovnejšiu hviezdu sveta jej súperku - speváčku Jennifer Lopezovú, rozhodla sa úplne zmeniť svoj vzhľad. V Hollywoode navštívila známeho odborníka z odboru plastickej chirurgie Dr. Georgea Borisa, ktorý pomocou skalpela a silikónových vložiek tak premodeloval figúru Mariah, aby nebola o nič horšia ako Jennifer. Najviacej času venoval chirurg zmene poprsia a tváre Mariah, ktorú po-važuje za svoje umelecké dielo.

SVADBA BRADA PITTA. Slávny americký herc Brad Pitt (36) sa konečne dostal do manželského chomúta. Keď sa pred dva a pol rokom rozšiel s Gwyneth Paltrowovou, začalo sa v Hollywoode pošepkávať, že veru Brada pred oltárom nijaká nedostane. A predsa sa taká našla. Je ňou Jennifer Anistonová (31) hviezda z televízneho seriálu Priatelia. Dlhú utajovaná svadba sa nakoniec konala v obrovskom stane na skalnatom útese v kalifornskom letovisku Malibu a celá sláva stála vyše milión dolárov. Poznamenajme, že manželské prstene, ktoré pochádzajú z dielne slávneho talianskeho

pilota, čo má dokázať o.i. porovnávací genetický test. Dolfen už požiadal o exhumáciu Lindbergovho tela.

LÚBOSTNÝ ROMÁN STOROČIA. Dcéra slávnej nemeckej herečky Marlène Dietrichovej Maria Riva (76) v nedávno vydanom životopise hviezdy *Meine Mutter Marlène* napísala, že jej matka mala milostný pomer s bývalým americkým prezidentom Johnom F. Kennedyom. Všetko sa stalo na jeseň 1962, keď Marlène hrala v Washington Theater a po predstavení ju dva synovia prezidenta pozvali na návštěvu do Bieleho domu. Lúbostný román sa vráj skončil po 30 minútach, ktoré Marlène strávila s Kennedyom v prezidentskej spálni.

POLICAJT V AKCII. Americkému hercovi Donovi Johnsonovi, ktorého môžeme obdivovať o.i. v populárnom televíznom seriáli Policajti z Miami, ukradli nedávno v Los Angeles osobný automobil Mercedes S. Keď herc zbadal čo sa deje, bez rozmyšľania skočil do druhého automobilu a začal stíhať zlodajov. Ako vidieť, zíšla sa mu skúsenosť z natáčania seriálu. Hoci nevedno, či zlodajov chytil alebo mu pomohli ozajstní policajti, treba uznáť, že má veľkú odvahu. (pk)

KONE ROLLING STONESA. Bubeník legendárnej rockovej skupiny Rolling Stones Charlie Watts je veľkým milovníkom čistokrvných arabských koní. Spolu so svojou manželkou Shirley sa aj v tomto roku zúčastnil na známej aukcii koní, ktorá sa každoročne koná v Janowe Podlaskom. Kúpil tri kobyly, za ktoré zaplatil 254 tisíc dolárov, z toho najviacej, 110 tisíc dolárov, za 5-ročnú sivú kobylu Euze.

Kacvínsky farár S. Stypuľa vítá hostí

Sv. omšu celebroujú (zľava): A. Šuňavský, rektor J. Jarab a J. Malec

Kyticu kvetov od kacvínskych krajanov

Krajania počas sv. omše

V ÚCTE PAMIATKE KACVÍNSKEHO DUCHOVNÉHO OTCA

Profil kňaza D. Udránskeho predstavil veriacim prof. M. Griger
Stretnutie rektora J. Jaraba s krajanmi viedol prof. J. Čongva

Sväté prijímanie
Kacvínčania a krajania z iných obcí na stretnutí

Pohľad z Repísk na majestátne končiare Vysokých Tatier. Foto: J. Bryja

DRUKARNIA
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

*Zrealizujemy
Twoje
Pomysły i ...
nie zapłacisz wiele.*

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7
tel./fax (012) 634 11 27, 632 66 04

Oferujemy: jedno- i wielobarwne druki
wysokiej jakości do formatu A2, skład
komputerowy, kompleksowe opracowanie prac,
prace introligatorskie, wydawnictwa i inne

WYDAWNICTWO
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE
poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, <i>Slowacy w Polsce cz.I</i> , (rocznik), Kraków 1993	9,00 zł
Almanach, <i>Slowacy w Polsce cz.III</i> , (rocznik), Kraków 1995	10,00 zł
J. Ciągwa, J. Szpernoga, <i>Slowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	8,00 zł
Zbigniew Tobjański, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	10,00 zł
J. Ciągwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996	10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka, <i>Štúdie z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998	11,00 zł
<i>Miejsce w zdarzeniu – antologia współczesnych opowiadań słowackich</i> , Kraków 1998	12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, <i>Klucz Światła – wybór poezji</i> , Kraków 1998	13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, <i>Deti Prometeusa</i> , Kraków 1999	20,00 zł
<i>Slovakistika v Polsku – Zborník materiálov z 1. slovakistickej konferencie</i> , Warszawa–Kraków 1999	10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków

tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27

NIP: 676-01-12-788

nr konta: Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.
III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100